

Floor Geerling-Eiff (LEI)
Marian de Beuze (PPO)

Augustus 2005

Projectnummer 30500

Onderzoeksprogramma 420, Wageningen UR
Project 420 Pilots

**Kennisdoorstroom en -circulatie in de
pluimveesector**
Een Pilotstudie Dier

Inhoud

	Blz.
Samenvatting	5
1. Inleiding	9
1.1 Onderzoeksprogramma 420: Kennisdoorstroom en -circulatie tussen groen onderzoek en onderwijs	9
1.2 Pilot Kennisdoorstroom en -circulatie in de pluimveesector	11
1.3 Leeswijzer	11
2. De cursus Management van Leghennen in Alternatieve Huisvesting: een casestudie	12
2.1 Inleiding	12
2.1.1 Onderzoeksmethode	13
2.2 Richting een levenlang leren in de pluimveehouderij	13
2.2.1 Evaluatie cursus	13
2.2.2 Behoeftte aan kennisdoorstroom en -circulatie in de pluimveehouderij	13
2.2.3 Organisatie studiegroepen	14
2.2.4 Vervolgcurcus	15
2.3 Samenwerking voor een levenlang leren	15
2.3.1 Continuïteit cursus door het onderzoek en onderwijs	15
2.3.2 Begeleiden studieclubs	16
2.4 Richting een centraal pluimvee-kennisorgaan?	16
3. Kennisdoorstroom en -circulatie in de pluimveesector door multidisciplinaire samenwerking	18
3.1 Inleiding	18
3.1.1 Onderzoeksmethode	19
3.2 Wensen en beelden ove rmeer samenwerking op het gebied van pluimveekennis	20
3.2.1 Inleiding	20
3.2.2 Het huidige pluimveekennisaanbod	20
3.2.3 Het toekomstbeeld van de pluimveehouderij en de behoefte aan kennis	21
3.3 De Zomercursus: een eerste initiatief richting meer samenwerking?	22
3.4 De hudiige kennisdoorstroom en -circulatie tussen verschillende partijen	23
3.5 Toekomstbeelden voor kennisdoorstroom en -circulatie tussen verschillende partijen	24
3.6 ICT-ondersteuning: kennisontsluiting	26

	Blz.
4. Conclusies en aanbevelingen	27
4.1 Kennisbehoefte onder pluimveehouders	27
4.2 Knelpunten in kennisdoorstroom en -circulatie	27
4.3 Samenwerking en vervolgvragen voor kennisdoorstroom en -circulatie	28
Bijlagen	
1. Overzicht 420 Pilots	31
2. Overzicht geïnterviewde personen en deelnemers discussiemiddag Kennisdoorstroom en -circulatie in de Pluimveesector	32
3. Artikel in vakblad Pluimveehouderij: 2 juli 2005	33

Samenvatting

In dit rapport zijn de resultaten van de Pilot Dier: Kennisdoorstroom en -circulatie in de pluimveesector beschreven. Deze pilot is onderdeel van het project Pilots: kennisdoorstroom en -circulatie in de praktijk van het onderzoeksprogramma Kennisdoorstroom en -circulatie tussen groen onderzoek en onderwijs (P420). In samenwerking met ASG en Lohmann Holland zijn naar aanleiding van het project Cursus Management van Alternatieve Huisvesting voor houders van leghennen (DLO-onderzoeksprogramma Netwerken in de Veehouderij, 414-2) de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

- op welke wijze draagt de cursus bij aan een levenlang leren, dat wil zeggen een continue structuur om het leren voort te zetten middels educatie en communicatie?
- op welke wijze kunnen relaties en posities tussen het onderzoek, onderwijs, beleid en het pluimveebedrijfsleven worden versterkt?

De genoemde cursus had tot doel om pluimveehouders en in het bijzonder houders van leghennen, te voorzien van (nieuwe) kennis over alternatieve huisvesting met het oog op de afschaffing van de legbatterij in 2012. Aanleiding tot het formuleren van de vragen was de kritiek vanuit het bedrijfsleven op het huidige kennisaanbod. Deze wordt gezien als verouderd, niet up-to-date genoeg, niet goed ontsloten en gecommuniceerd. Ter beantwoording van vraag 1, waarbij de cursus gezien wordt als een case, is één van de cursusmodules 'Diermanagement van nieuwe houderijsystemen' intensief gevolgd en geëvalueerd. Ook zijn vijf interviews met deelnemende pluimveehouders (regio Noord, de onderzoekslocatie¹) afgenomen en tien interviews (vragen deel 1) met personen uit het onderwijs, onderzoek, beleid en bedrijfsleven inclusief initiatiefnemers. Tot slot is op negen mei j.l. een afsluitende evaluatiemiddag bijgewoond. Ter beantwoording van vraag 2 zijn tien interviews met medewerkers uit het onderzoek, onderwijs, beleid en bedrijfsleven gehouden (vragen deel 2); is op acht april j.l. de docentendag 'Pluimvee samen sterk vooruit' gevolgd en is op 29 april de kennisbijeenkomst 'Kenniscirculatie in de Pluimveesector' georganiseerd.

Beantwoording onderzoeksvraag 1

De cursus bracht de deelnemende pluimveehouders met elkaar in contact en bood gelegenheid tot discussies over de verschillende wijzen van management. De cursus had naast een onderdeel met presentaties, vooral een interactief karakter. (Nieuwe) onderzoekskennis over het houden van hennen in alternatieve systemen werd overgedragen middels onder meer power-point presentaties, maar wellicht belangrijker waren de discussies die de pluimveehouders met elkaar hielden om tot beter inzicht in de eigen situatie te komen. De

¹ De cursus is op drie locaties gehouden: regio Noord, Midden en Zuid.

deelnemers hielden elkaar een spiegel voor. Dit werd mede gestimuleerd door huiswerkopgaven.

De meerderheid van de deelnemers gaf aan tevreden te zijn over de cursus en zouden graag een vervolg hierop zien. De meeste deelnemers gaven aan in de toekomst zelf geïnteresseerd te zijn in een zelfde soort cursus met een andere inhoud en zij kunnen de cursus ook andere pluimveehouders aanraden. De volgende educatieve en communicatieve middelen dragen volgens een aantal deelnemers en geïnterviewden bij aan een continue voorziening in de kennisbehoefte (een levenlang leren):

- ICT-ondersteuning: een gerichte website met een zoekfunctie die gericht antwoord geeft op gestelde vragen. Daarnaast wordt gedacht aan de inrichting van een virtueel platform, een netwerk voor (jonge) pluimveehouders die on-line met elkaar in interactie kunnen treden;
- een studiegroep: een aantal deelnemers en vrijwel alle geïnterviewden gaven aan geïnteresseerd te zijn in deelname aan een studiegroep. De groep deelnemers (regio Noord) zou met elkaar een studiegroep kunnen vormen maar het moet ook mogelijk zijn voor andere pluimveehouders om zich aan te sluiten. Een studiegroep zou regelmatig (bijvoorbeeld eens per kwartaal) bij elkaar kunnen komen om verschillende onderwerpen te bediscussiëren. Opvallend is dat de meeste genoemde onderwerpen inhoudelijk (bijvoorbeeld het bloedluisprobleem) en niet competentiegericht (managementvaardigheden) van aard zijn. Een studiegroep zou niet groter moeten zijn dan 15 deelnemers;
- een vervolgcursus: zou een zelfde opzet kunnen hebben als de cursusmodule Diermanagement. Men was over het algemeen tevreden over de cursus, met name over de balans tussen uitwisseling van ervaring en presentaties. Van belang is het inspelen op dynamische vragen vanuit het bedrijfsleven en maatschappij (waaronder ook veranderende wet- en regelgeving). Een cursugroep met niet groter zijn dan 20 deelnemers.

Bovengenoemde kennisactiviteiten kunnen door meerdere (onafhankelijke) partijen verstrekt worden. In principe vinden de geïnterviewde pluimveehouders het geen probleem dat een vervolgcursus door het bedrijfsleven wordt georganiseerd, mits de commerciële belangen niet de overhand krijgen. 'Het moet geen reclameverhaal worden'. Het onderzoek en onderwijs hebben echter te kampen met een sterk afnemende kennisvraag waardoor financiën, tijd en vrije ruimte belemmerende factoren zijn om flexibel diverse activiteiten, zoals bovengenoemd, op te pakken. De bestaande kennisinstellingen hebben moeite om te investeren in een levenlang leren en om daarin effectief samen te werken met het bedrijfsleven, welke veelal zelf ook kennisaanbieder is. Activiteiten moeten in de eerste plaats rendabel zijn voor instellingen. Gerichte samenwerking met het bedrijfsleven en begrip voor elkaanders functies - weten waar de ander vandaan komt en waar hij/zij voor staat - zal een oplossing moeten bieden voor een levenlang leren. Dit was de aanleiding voor het formuleren van de tweede onderzoeksvraag.

Beantwoording onderzoeksvraag 2

Kennisinstellingen voelen een 'sense of urgency' om samen te werken aan de optimalisatie van kennisdoorstroom en -circulatie, door de sterk afnemende kennisvraag door studenten, het bedrijfsleven en het beleid. Het RIGO-Project 'Samenwerking Pluimveeonderwijs: samen sterk' heeft het initiatief opgepakt om met diverse kennisinstellingen gezamenlijk een eerste zomercursus te ontwikkelen, met name gericht op HBO- en WO-studenten, die als pilot zal fungeren. De verwachting is dat wanneer de zomercursus succes heeft, meerdere initiatieven voor samenwerking zullen volgen. Maar hoe kunnen verschillende kennisactiviteiten, zoals cursussen, gezamenlijk gecoördineerd worden? Er bestaat behoefte aan:

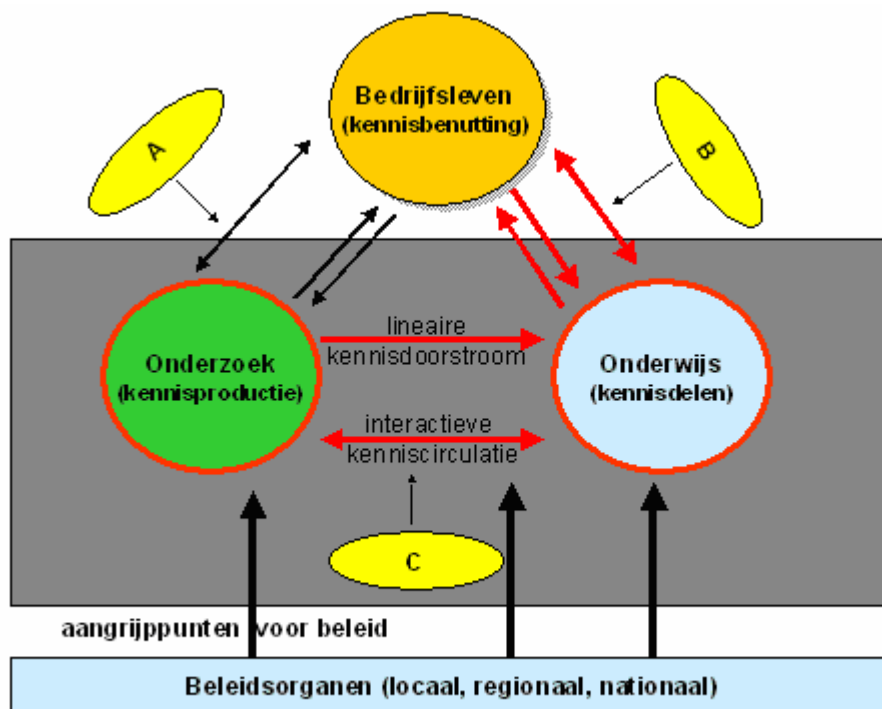
- meer ruimte voor netwerken zodat contactpersonen op een specifiek kennisgebied uit het onderzoek, onderwijs, bedrijfsleven en beleid elkaar beter leren kennen en weten te vinden;
- meer samenwerking tussen verschillende partijen. Dit kan leiden tot een overkoepe-
lend orgaan, een bestuur voor:
- een kennisloket waar vraag en aanbod goed op elkaar worden afgestemd en contact-
personen elkaar kunnen vinden.

Tijdens de discussiemiddag op 29 april zijn deze drie wensen uitgesproken. Afgesproken is dat de kennisinstellingen, met PTC+ als trekker, het initiatief nemen voor een voorstel om gezamenlijk met het bedrijfsleven tot een samenwerkingsverband te komen voor het domein 'pluimveehouderij'.

1. Inleiding

1.1 Onderzoeksprogramma 420: Kennisdoorstroom en -circulatie tussen groen onderzoek en onderwijs

Sinds het verdrag van Lissabon, zijn termen als kenniseconomie, kennisdoorstroming, kenniscirculatie en kennisvalorisatie niet meer weg te denken uit de wetenschappelijke tijdschriften, kranten en vakbladen. Het lijkt erop dat alles tegenwoordig 'kennis' heet. Onderzoek, onderwijs en bedrijfsleven gebruiken de term kennis als toverwoord waarmee alle moderne uitdagingen kunnen worden aangegaan (transities richting duurzaamheid, systeeminnovaties, versterking internationale concurrentiepositie, enzovoort). Maar waar hebben we het in feite over als we spreken over kennisarrangementen, kennisnetwerken, kennisinfrastructuur en dergelijke? Centraal in het door LNV gefinancierde, onderzoeksprogramma (P)420 staat het volgende analysekader dat gebruikt wordt om kennisdoorstroom en -circulatie tussen onderzoek - onderwijs - bedrijfsleven en de verschillende aangrijpingspunten voor kennisbeleid inzichtelijk te maken (zie figuur 1).¹

Figuur 1.1 Analysekader P420

¹ Bron: Kupper, H. en A. Wals (2004) *Van vraagstelling naar conceptueel model*, programma 420, Wageningen UR, Den Haag (www.kennisonline.wur.nl).

Het onderzoeksteam gaf de volgende definities aan enerzijds het begrip kennisdoorstroom en anderzijds het begrip kenniscirculatie:¹

- kennisdoorstroming is het doorgeven van expliciete, gecodificeerde kennis van zender naar ontvanger. Het is een relatief eenzijdig proces dat wel veel inzicht vraagt in de beoogde gebruiker en de wijze waarop de gebruiker betekenis verleent aan de kennis die wordt aangeboden. Kennisdoorstroming is vooral aan de orde in relatief heldere probleemsituaties waarbij de kennis die doorstroomt robuust is en een rol speelt bij het upgraden van kennis of het optimaliseren van bestaande processen;
- kenniscirculatie is het delen en samen verder construeren van kennis in een interactief proces tussen veelal heterogene partijen. Het ontsluiten en confronteren van de ervaringskennis van de verschillende deelnemers is een belangrijke stap in kenniscirculatie-processen. Kenniscirculatie is vooral aan de orde in slecht gedefinieerde probleemsituaties die gekenmerkt worden door een hoge mate van onzekerheid en complexiteit, zoals bij transitie management en systeeminnovaties veelal het geval is.

Specifiek wordt in P420 de relatie onderzoek - onderwijs onder de loep genomen. Dit wordt weergegeven door de grijze balk (figuur 1.1). Omdat het bedrijfsleven echter niet in deze relatie is weg te denken, wordt indirect aandacht besteed aan haar rol en invloed op de relatie onderzoek - onderwijs. In P420 wordt getracht een genuanceerd beeld te krijgen van de verschillende betekenissen van de rol van kennis op het raakvlak van groen onderzoek en groen onderwijs. We doen dit enerzijds om spraakverwarring en oneigenlijk gebruik van 'kennis' te voorkomen, anderzijds om het meervoudig gebruik van kennis in onderwijs en onderzoek te bevorderen en de kloof tussen beide partijen te verkleinen. Naast een wetenschappelijk onderdeel, waarin goede praktijken in zowel binnen als buitenland worden beschreven² is in 2004 een omvangrijk empirisch deel opgestart om meer zicht te krijgen op processen van enerzijds kennisdoorstroom en anderzijds kenniscirculatie. Binnen de LNV domeinen dier, plant, voedsel en natuur & landschap zijn een tiental DLO-projecten, gericht op relevante beleidsthema's, in samenwerking met de opdrachtgever als pilots geselecteerd waarin het onderzoek en onderwijs zijn of worden samengebracht (zie bijlage 1). Sommige pilots hebben meer een doorstroom- en anderen een circulatiekarakter. Ook zijn er pilots waarbij het probleem meer op het organisatorische niveau afspeelt. In deze pilots wordt bekeken in hoeverre kennis tussen het onderzoek, onderwijs, beleid en bedrijfsleven doorstroomt en circuleert. Geanalyseerd wordt welke kennisbehoeften er bij de verschillende partijen leven. Vervolgens faciliteert 420 door advies op maat en gezamenlijk met partijen te bekijken in hoeverre initiatieven verder kunnen worden ontplooid. Een van deze pilots is Kennisdoorstroom en -circulatie in de pluimveesector.

¹ Bron: Lans, T., Kupper, H. en A. Wals (2005) Onderzoek en expertconsultatie Wageningen UR, in: *IK-magazine* 4e jaargang, nr. 3, pp. 16-20.

² Meer informatie hierover, is te vinden op www.kennisonline.wur.nl. of bij Marijn Poel (marijn.poel@wur.nl).

1.2 Pilot Kennisdoorstroom- en circulatie in de pluimveesector

De pilot Kennisdoorstroom en -circulatie in de pluimveesector is in samenwerking met ASG Wageningen UR en Lohmann Holland uitgevoerd. Eind vorig jaar (2004) is binnen het DLO-onderzoeksprogramma (414-2) 'Netwerken in de Veehouderij' de cursus Management van Alternatieve Huisvesting voor houders van leghennen opgestart. Doel van deze cursus was om pluimveehouders die overgeschakeld zijn, of van plan zijn over te schakelen naar alternatieve huisvestingsystemen, te voorzien van adequate kennis middels presentaties maar ook interactieve discussies onder collega's. Geconstateerd werd dat te weinig en/of niet passende aandacht geschonken wordt aan kennisoverdracht over dit thema door het onderzoek en onderwijs richting het bedrijfsleven. Lohmann Holland besloot daarom om dit kennishiaat te vullen door het initiatief tot een cursus zelf op te pakken, in samenwerking met ASG. De achterliggende vraag is hoe het onderzoek en onderwijs om kunnen gaan met een veranderende kennisvraag vanuit de markt: hoe kunnen vraag en aanbod beter op elkaar worden afgestemd door gerichte samenwerking? Dit vormde de aanleiding voor samenwerking met P420 en resulteerde in de volgende twee onderzoeksvragen aan programma 420:

- op welke wijze draagt de cursus bij aan een levenlang leren, dat wil zeggen een continue structuur om het leren voort te zetten middels educatie en communicatie?
- op welke wijze kunnen relaties en posities tussen het onderzoek, onderwijs, beleid en het pluimveebedrijfsleven worden versterkt?

De antwoorden op deze vragen kunnen het onderwijs, onderzoek, beleid en bedrijfsleven richting geven waardoor kennisvraag en -aanbod, waarbij de (toekomstige) ondernemer centraal staat, beter op elkaar wordt afgestemd. Concreet draagt de pilot bij aan:

- inzicht in kritische succesfactoren voor een multidisciplinaire kenniskring pluimveehouderij;
- advies voor ontwikkeling en continuïteit van pluimveekennisarrangementen, mede met het oog op de Europese discussie over educatienetwerken (congres in 2006).

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt de eerste onderzoeksvraag beantwoord aan de hand van de casestudie: de cursus Management van Alternatieve Huisvesting Leghennen. In hoofdstuk 3 wordt de tweede onderzoeksvraag beantwoord, waarvoor de kennisdag 'Kenniscirculatie in de Pluimveesector' op 29 april j.l. centraal stond. In hoofdstuk 4 worden tot slot conclusies en aanbevelingen gegeven.

2. De Cursus Management van Leghennen in Alternatieve Huisvesting: een casestudie

2.1 Inleiding

De aanleiding voor de Pilot Dier Kennisdoorstroom en -circulatie in de Pluimveesector was het project Cursus Management van Leghennen in Alternatieve Huisvesting van het, door het ministerie van LNV, gefinancierde DLO-onderzoeksprogramma 414-2: Netwerken in de Veehouderij. Het project is geïnitieerd door een aantal pluimveehouders en Lohmann Holland (pluimveeleverancier) vanwege het structurele gebrek aan kennis over nieuwe houderijsystemen voor pluimvee en om de sector meer vertrouwd te maken met kenniscirculatie. Het project is opgestart in het kader van het afschaffen van de legbatterij in 2012. In de praktijk is grote behoefte aan kennis rondom nieuwe houderijsystemen. Met name de voerindustrie, de fokbedrijven en de stalinrichters verstrekken adviezen maar aan dit onderwerp wordt weinig tot geen aandacht besteed in het agrarisch beroeps- en cursorisch onderwijs.

De focus binnen het project was niet alleen gericht op kennisdoorstroom maar lag vooral op competentieontwikkeling en bestond in grote lijnen uit twee delen:

- een modulair opgebouwde cursus, op drie verschillende plaatsen in het land;
- vervolgens is het de bedoeling dat de deelnemers in zelfstandig opererende leergroepen (studiegroepen of netwerken) verdergaan.

De cursus bestond uit drie modules:

- diergezondheid;
- (dier)management van nieuwe houderijsystemen;
- economie en huisvesting.

De aanpak was interactief; er werd informatie overgedragen en de deelnemers gingen zelf pro-actief aan de slag. Zo werd er huiswerk gemaakt en werd in kleine groepen samengewerkt. Tevens werden ondernemers gemotiveerd om bij elkaar op bedrijfsbezoek te gaan. In de cursus stond de pluimveehouder centraal in zijn/haar eigen omgeving. Het leren was gericht op het zelfstandig kennis met elkaar delen.

Concreet droeg programma 420 bij aan beantwoording van de eerst genoemde onderzoeksvraag:

Op welke wijze draagt de cursus bij aan een levenlang leren, dat wil zeggen een continue structuur om het leren voort te zetten middels educatie en communicatie?

Naast beantwoording van bovenstaande vraag door P420, heeft Patricia Gielen van de leerstoelgroep Educatie en Competentiestudies (ECS) Wageningen UR onderzocht in hoeverre de cursussen bijdroegen aan competentiegericht leren en de inrichting van inspi-

rerende leeromgevingen. Beiden onderzoeken zijn gericht op continuïteit en verbetering van de modules in het kader van een levenlang leren.

2.1.1 Onderzoeksmethode

Voor beantwoording van de onderzoeksvraag zijn:

- de drie cursusmiddagen van de module (Dier)management van nieuwe houderijsystemen gemonitord en geëvalueerd;
- vijf interviews gehouden met deelnemende pluimveehouders (regio Noord);
- tien interviews gehouden met contactpersonen in het onderwijs, onderzoek, bedrijfsleven en beleid;
- een eindevaluatie-middag gevolgd, georganiseerd door Lohmann en ASG, op 9 mei j.l. op het Bestuurscentrum Wageningen UR.

Voor een overzicht van de geïnterviewden, zie bijlage 2.

2.2 Richting een levenlang leren in de pluimveehouderij

In de vijf interviews met de pluimveehouders is gevraagd naar hun mening over de cursus, de behoefte aan kennisdoorstroom en -circulatie en een mogelijk vervolg van de cursus. De resultaten van de interviews zijn in deze paragraaf beschreven.

2.2.1 Evaluatie cursus

De vijf geïnterviewde pluimveehouders waren over het algemeen tevreden over de cursusmodule Management van Alternatieve Huisvesting. Zo werd vaak genoemd dat de afwisseling tussen het luisteren naar presentaties en het uitwisselen van ervaringen met collega's, als plezierig en leerzaam is ervaren. De cursus stond dicht bij de praktijk. Een kritische noot zijn de financiën (aangegeven door sommigen tijdens de cursus en interviews). Waarom moeten de deelnemers betalen voor deze cursus¹ terwijl de medewerkers uit het bedrijfsleven en onderzoekers ook baat hadden bij vooral de uitwisseling van ervaringen? Een tegenargument is de hoeveelheid tijd die voor de organisatie van een dergelijke cursus benodigd is. In feite betaalt en investeert het bedrijfsleven en onderzoek dus evengoed. Wellicht dat in een vervolg meer aandacht kan worden besteed aan het helder maken van het financiële plaatje rondom dergelijke kennisactiviteiten, de rollen van de verschillende personen en de meerwaarde ervan: waarom betaal ik dit bedrag, wat krijg ik ervoor terug en wie/welke partij, zijn/is waarom betrokken?

2.2.2 Behoeftte aan kennisdoorstroom en -circulatie in de pluimveehouderij

Alle geïnterviewden gaven aan behoefte te hebben aan meer kennis. Men gaf als punt van kritiek dat kennisactiviteiten te weinig onder de aandacht worden gebracht. In met name

¹ Op zich was men niet tegen de kosten, het gaat hier om de verhouding.

het vakblad Pluimveehouderij staat zo nu en dan vermeld dat er een cursus of studiemiddag wordt georganiseerd, maar deze zijn bijvoorbeeld (te) ver weg of de data schikken niet. Er zou meer positieve aandacht besteed kunnen worden aan het promoten van kennis- en onderwijsactiviteiten, bijvoorbeeld door meer mond-tot-mond reclame via adviseurs. Ook zouden organisaties die kennisactiviteiten organiseren, samen tot een betere afstemming kunnen komen. Een jonge pluimveehouder gaf bijvoorbeeld aan dat hij onvoldoende of zelfs niet werd begeleid bij het zoeken naar een gerichte pluimveeopleiding aan de HAS.

Door het vakblad Pluimveehouderij en kranten zoals het Agrarisch Dagblad blijven de pluimveehouders goed op de hoogte van de laatste ontwikkelingen. (Wageningen UR) onderzoeksrapporten worden zelden opgevraagd door de pluimveehouders. Men vindt dat er vaak teveel gedetailleerde en weinig direct toepasbare kennis in staat waardoor rapporten niet makkelijk leesbaar zijn. Er is behoefte aan meer interactieve kennisverwerving, -uitwisseling en informatievoorziening, ook middels ICT. Om met het laatste te beginnen:

- ICT: vooral de jongere geïnterviewde pluimveehouders zien heil in virtuele kennisuitwisseling via Internet. Er is behoefte aan (1) een meer gerichte website waar je gemakkelijk een antwoord op specifieke vragen krijgt, maar ook aan (2) interactieve virtuele platforms via welke, praktijkervaringen kunnen worden uitgewisseld;
- studiegroepen: alle geïnterviewden waren van mening dat kennisuitwisseling het beste werkt wanneer je elkaar regelmatig 'face-to-face' kan spreken en zien, in bijvoorbeeld studiegroepen;
- cursus: naast regelmatige studiegroepen zou eens in de 2 à 3 jaar een cursus gevolgd kunnen worden om op de hoogte te blijven van de laatste ontwikkelingen binnen de pluimveehouderij, zoals veranderende regelgeving.

2.2.3 Organisatie studiegroepen

Hoe ziet een gewenste studiegroep eruit? De geïnterviewden gaven het volgende aan:

- bij voorkeur met pluimveehouders in de regio maar interessant zijn ook ontmoetingen met pluimveehouders uit andere delen van het land;
- de groep moet homogeen zijn (alleen pluimveehouders van leghennen, bij voorkeur met alternatieve systemen) en niet groter dan uit 10-15 personen bestaan;
- de organisatie kan door pluimveehouders zelf worden uitgevoerd of zij kunnen hierin gestimuleerd en ondersteund worden door een onafhankelijke partij zoals een belangenorganisatie (LTO), het onderwijs of het onderzoek. Organisatie vanuit het bedrijfsleven is mogelijk maar minder gewenst omdat hierbij al snel commerciële belangen om de hoek komen kijken. Belangrijk is dat de pluimveehouder centraal staat. Uiteindelijk ziet men het liefst zelfstandige, 'zelfredzame' groepen ontstaan;
- een studiegroep zou bij voorkeur een keer per twee maanden bij elkaar kunnen komen in de (relatief rustige) wintermaanden;
- tijdens een bijeenkomst ziet men graag de belangrijkste aandacht uitgaan naar het uitwisselen van praktijkervaringen onderling maar afgewisseld met externe sprekers over bepaalde relevante onderwerpen. Genoemd zijn: (dier)management, bloedluisbestrijding, hygiëne (bijvoorbeeld wat is het infectiegevaar voor Freiland bij uitloop?), voer/vitamines, pikkerij, de bloedluisproblematiek, (de grote) verschillen

- tussen scharrel en Freiland (in het bijzonder) en verschillen tussen (andere) systemen (in het algemeen);
- men vindt het belangrijk dat het besprokene binnen de groep blijft; hiervoor moet onderling vertrouwen in elkaar zijn;
 - een studiegroep moet niet 'te duur' zijn. Deelnemers zijn best bereid om een contributie te betalen maar dit moet wel voldoende meerwaarde hebben. Een aanbeveling is om ook hier een helder beeld te schetsen van het kostenplaatje en welke partijen een rol krijgen (zie kritische noot evaluatie cursus).

Studiegroepen moeten zelf kennisvragen aandragen. Over het algemeen is een vlieg-wiel nodig om studieclubs draaiende te houden. Voor de eigen ontwikkeling van docenten zou het goed zijn om in studiegroepen mee te draaien. Vakdocenten moeten eigen netwerken opbouwen maar het onderwijs voor kleine agrarische takken, is te versnipperd. In het volgende hoofdstuk wordt hier nader op ingegaan.

2.2.4 Vervolgcurcus

Een vervolgcursus zou een zelfde opzet kunnen hebben als deze cursus. Men was over het algemeen tevreden, met name over de balans tussen ervaringsuitwisseling en presentaties. Andere onderwerpen die aan bod zouden kunnen komen zijn genoemd onder het kopje studiegroepen. Men vindt het belangrijk dat er ingespeeld wordt op dynamische vragen vanuit het bedrijfsleven en maatschappij (bijvoorbeeld veranderende wet- en regelgeving). Een cursus kan door meerdere (onafhankelijke) partijen verstrekt worden (zie ook studiegroepen). In principe vinden de geïnterviewde pluimveehouders het geen probleem dat een vervolgcursus door het bedrijfsleven wordt georganiseerd, mits de commerciële belangen niet te overduidelijk zijn. 'Het moet geen reclameverhaal worden.'

2.3 Samenwerking voor een levenlang leren

In de tien interviews met contactpersonen uit het onderwijs, onderzoek, beleid en bedrijfsleven is gevraagd naar wensen en beelden met betrekking tot een levenlang leren in de pluimveesector. In de reacties spelen de ervaringen met de voorbereiding van de 'Zomercursus pluimvee' voor het reguliere HBO en WO onderwijs (zie 3.1) een rol naast de ideeën over de, op pluimveehouders, gerichte cursus 'Management leghennen in alternatieve systemen'. De resultaten van deze interviewvragen zijn in deze paragraaf beschreven.

2.3.1 Continuïteit cursus door het onderzoek en onderwijs

Vrijwel alle geïnterviewden uit het onderzoek en onderwijs gaven aan geïnteresseerd te zijn om de cursus door de eigen organisatie te continueren, mits het financieel haalbaar is. Bekeken kan worden of het aantrekkelijk is om de cursus te internationaliseren of binnen het reguliere onderwijs in te bedden. Het grote knelpunt is, dat het veel geld en tijd kost om een kwalitatief goede cursus op te zetten en te organiseren. In een sector met een krimpende vraag moeten de voor- en nadelen van een dergelijk initiatief daarom goed tegen elkaar

worden afgewogen. De ervaring leert dat deelnemers niet bereid zijn om veel geld aan een cursus uit te geven dus er moet een manier worden gevonden om het rendabel te laten zijn. De ervaring uit een RIGO-project voor de opzet van een kennisloket bij Proefboerderij Raalte in de varkenssector, leert dat er veel energie moet worden gestoken in gerichte vraagarticulatie. Veehouders vinden het lastig om aan te geven aan welke kennis zij precies behoefte hebben. Bij een cursus moet ook rekening gehouden worden met het soort vraag. Wellicht dat op grotere bedrijven meer kennisvragen zijn op het gebied van management en strategie, dan dat er behoefte zal zijn aan technische vragen die men aan adviseurs kan stellen. Voordat aan een cursus begonnen wordt, moet dus van tevoren onderzocht zijn aan welke kennis behoefte is. Een gedachte is dat pluimveehouders over vijf à zes jaar op de hoogte zijn van POP's (persoonlijke ontwikkelingsplannen), dan beter weten wat zelfreflectie is en hoe ze met kennisvragen om moeten gaan. De vraagarticulatie zal dan gemakkelijker moeten gaan. Dit kan in de vorm van een 0-meting. Na de cursus kan dan getoetst worden middels een evaluatie (1-meting) in hoeverre in de behoefte is voorzien en waar nog hiaten liggen. De cursus zelf zou in de vorm van workshops kunnen worden gegoten. Participanten kunnen zo meerdere onderwerpen op een dag volgen.

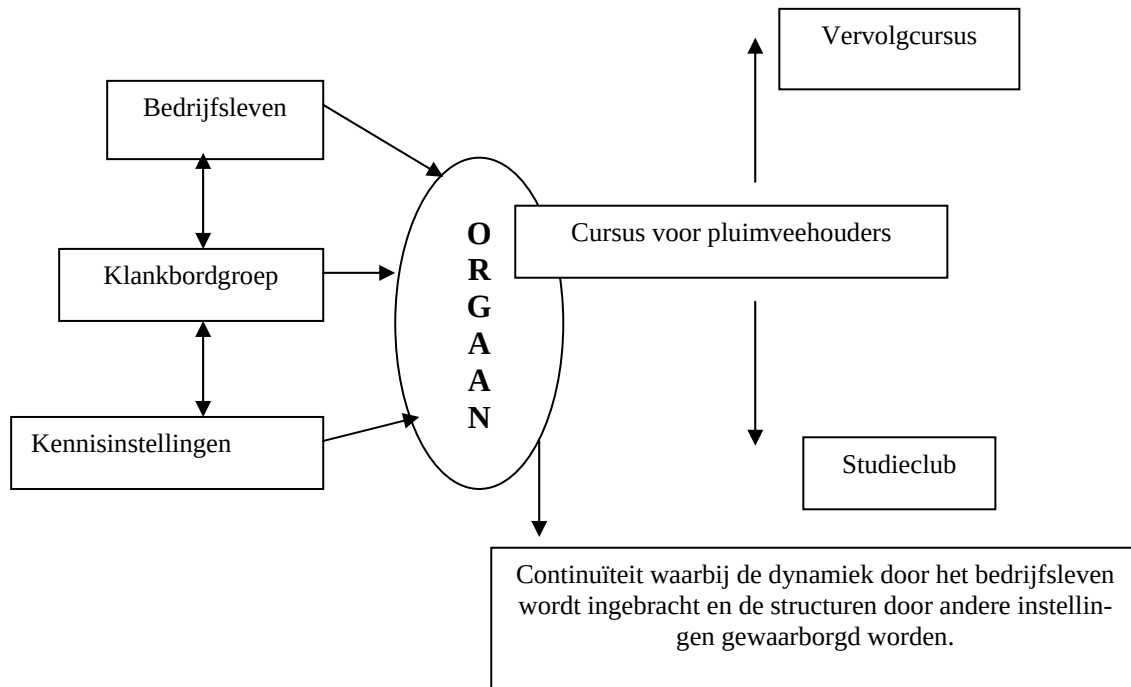
2.3.2 Begeleiden studieclubs

Onder meer WBS (Wageningen Business School) zou graag studieclubs van ondernemers willen begeleiden. Deelnemers zouden dit zelf echter moeten ondersteunen want de organisatie en het financieel rondzetten hiervan zal een behoorlijke klus worden. Het begeleiden van studiegroepen door een onderwijsinstituut is vanuit educatief oogpunt interessant maar levert waarschijnlijk financiële problemen op. Gebruik maken van bepaalde onderwijsfaciliteiten en het (virtuele) -netwerk door een studieclub zou wel mogelijk moeten zijn. Wellicht dat studenten een rol kunnen hebben als stagiair? Het begeleiden van dergelijke groepen is het meest aantrekkelijk voor toeleveranciers omdat zij een commercieel belang hebben. De vraag is echter of de commerciële belangen niet te veel de boventoon zullen voeren. Het publieke onderzoek en onderwijs kan derhalve meerwaarde bieden. Het onderwijs zou dergelijke initiatieven gezamenlijk met het onderzoek kunnen oppakken. Ondersteuning door beleid is dan echter gewenst.

2.4 Richting een centraal pluimvee-kennisorgaan?

Naast de cursus lopen andere initiatieven op het gebied van kennisdoorstroom en -circulatie. Deze vinden echter vaak ad hoc en niet binnen een gestructureerd kader plaats. De evaluaties van de cursus en de interviews toonden aan dat er wel degelijk behoefte is aan een dergelijk gestructureerd kader waarbinnen vraag naar en aanbod van kennis op elkaar worden afgestemd. Vrijwel alle geïnterviewden uit het onderzoek, onderwijs, het bedrijfsleven en beleid geven dan ook aan dat een centraal pluimveekennisorgaan waarin samengewerkt wordt tussen de drie partijen en eventueel het beleid, meerwaarde kan bieden. De meningen over de wijze waarop dit vorm moet krijgen of georganiseerd moet worden, verschillen echter. Sommigen hebben meer vertrouwen dan anderen dat het van de grond te krijgen is. In het volgende hoofdstuk wordt meer in detail ingegaan op de behoefte

aan een centraal pluimvee-kennisorgaan. In figuur 2.1 is een mogelijkheid geschetst hoe het bedrijfsleven en kennisinstellingen met elkaar kunnen samenwerken in een centraal orgaan, waar vanuit een cursus zoals Management van Alternatieve Huisvesting Leghennen, verder vorm kan krijgen.

Schema 2.1 Voorbeeld voor een centraal pluimveekennisorgaan

3. Kennisdoorstroom en -circulatie in de pluimveesector door multidisciplinaire samenwerking

3.1 Inleiding

De pluimveesector bevindt zich in een krimpende nationale markt. Dit heeft directe gevolgen voor het bedrijfsleven, onderwijs en onderzoek op het gebied van pluimvee en indirecte gevolgen voor het beleid. Hoe gaan al deze partijen om met een nieuw en dynamisch afstemmingsproces van kennisvraag en -aanbod? P420 richtte zich op de beantwoording van de volgende vraag (2):

Op welke wijze kunnen relaties en posities tussen het onderzoek, onderwijs, beleid en het pluimveebedrijfsleven worden versterkt?

Initiatieven voor kennisoverdracht vinden vaak ad hoc plaats. Naast de (in het vorige hoofdstuk beschreven) cursus van Lohmann en ASG heeft eerder een cursus over pluimveevoeding plaatsgevonden welke georganiseerd en uitgevoerd is door Wageningen Business School (WBS) in samenwerking met de Katholieke Universiteit Leuven. Volgens geïnterviewde Anja Klein vindt er een verschuiving plaats van de vraag naar technologische en fundamentele kennis naar gericht toepasbare praktische kennis. Mensen willen meer maatwerk en misschien dat cursussen alleen voor aparte doelgroepen moeten worden verstrekt (alleen leghennen of alleen vleeskuikens). De behoefte aan kennis en nieuwe ontwikkelingen is volgens haar echter moeilijk te meten; vraagarticulatie is lastig. Volgens initiatiefnemer van de cursus Henk van Faassen (Lohmann) is het essentieel dat een potentiële doelgroep van ondernemers goed op de hoogte is van de laatste pluimveekennis en geïnformeerd wordt over de mogelijkheden van kennisactiviteiten die aansluiten op hun kennisbehoefte. Het vakblad Pluimveehouderij (Reed Elsevier) vervult hierin een belangrijke rol. Meer interactieve vormen van kennisoverdracht, zoals een cursus, moeten onafhankelijk van commerciële belangen worden georganiseerd en verstrekt in modulevorm, waarbij voldoende aandacht is voor uitwisseling van praktijkervaring onderling. De groep moet daarbij niet groter zijn dan 20 personen. Voor een betere afstemming tussen vraag en aanbod moeten de verschillende partijen in het onderwijs, onderzoek, bedrijfsleven en beleid, beter naar elkaar luisteren en meer samenwerken.

Een initiatief om tot meer samenwerking tussen het onderzoek en onderwijs te komen is het RIGO-project 'Samenwerking Pluimveeonderwijs: Samen Sterk'. Het project wordt gecoördineerd door ASG (Wageningen UR). In het project participeren de volgende kennisinstellingen:

- ASG-Lelystad (Wageningen UR);
- Departement Dierwetenschappen Wageningen UR;
- Faculteit Diergeneeskunde Universiteit van Utrecht;
- Practical Training Centre (PTC+), Barneveld;
- HAS Den Bosch;

- CAH Dronten;
- InHolland Delft;
- Wageningen Business School;
- AOC Oost;
- Van Hall/Larenstein.

Het project heeft als doel om te komen tot een pluimveecurriculum van kwalitatief hoog niveau, welke zowel voor studenten aantrekkelijk is om te volgen en voor het bedrijfsleven toekomstige werknemers met kennis van zaken oplevert. Door middel van samenwerking tussen de diverse onderwijsinstellingen, waarbij uitwisseling van informatie, studenten, docenten en lesmateriaal plaats kan vinden, is gezamenlijk een eerste zomercursus opgezet die medio augustus 2005 van start zal gaan en als pilot zal fungeren. Volgens medewerker Ab Groen (Departement Dierwetenschappen, Wageningen UR) is het de uitdaging voor kennisinstellingen om beter in te spelen op de dynamische veranderingen in de maatschappij. Studenten zijn vandaag de dag minder geïnteresseerd in productie (veehouderij) en meer geïnteresseerd in aaibaarheid (gezelschap van dieren). De vraag naar kennis over de pluimsector neemt af; hoe hier mee om te gaan? Van belang zijn de steekwoorden: functieverbreiding, internationalisering en flexibilisering (meer maatwerk). Volgens Ab Groen is het van belang dat de cursus die door samenwerking tussen diverse kennisinstellingen plaatsvindt, een structurele inbedding krijgt.

Een structurele inbedding van verschillende kennisdoorstroom en -circulatie-initiatieven zoals hierboven genoemd zijn zodat een kennisnetwerk ontstaat, is dat het begin van de beantwoording van de (onderzoeks)vraag? Zo ja, hoe pakken we dit vervolgens aan?

3.1.1 Onderzoeksmethode

Voor de beantwoording van de onderzoeksvraag zijn:

- tien interviews gehouden met verschillende medewerkers uit het onderzoek, onderwijs, beleid en bedrijfsleven;
- een presentatie verzorgd en een bijdrage geleverd op een projectoverleg en aan de docentendag 'Samenwerking in het Pluimveeonderwijs' op 8 april j.l. te PTC+, Barneveld, in het kader van het RIGO-project;
- een discussiemiddag 'Kennisdoorstroom en -circulatie in de Pluimveesector' georganiseerd en uitgevoerd op 29 april j.l., te PTC+, Barneveld.

Voor een overzicht van de geïnterviewden en deelnemers aan de discussiemiddag, zie bijlage 2.

3.2 Wensen en beelden over meer samenwerking op het gebied van pluimveekennis

3.2.1 Inleiding

Het pluimveeonderzoek en -onderwijs zijn sterk beleidsafhankelijk (geweest). Het ministerie van LNV subsidieerde voorheen op structurele wijze maar het OVO-drieluik bestaat niet meer. Tegenwoordig is kennis meer en meer projectgebonden en de omvang van het onderzoek en onderwijs loopt terug. De kloof tussen de sector en overheid is in de loop der tijd groter geworden en de sector heeft het idee dat het onderzoek meer een beleidsondersteunende functie vervult. Bij het onderwijs speelt het probleem dat het lesmateriaal verouderd is. De kwaliteit blijft achter vanwege een afnemende vraag van (nationale) studenten naar pluimveehouderijvakken. In het onderwijs vindt sowieso een verschuiving plaats van de vraag naar veehouderij (productie) naar dierhouderij (gezelschap), zie ook de opmerking van Ab Groen in paragraaf 3.1. Het vertrouwen van de sector in het onderzoek, onderwijs en beleid is zeker niet 'geheel zoek' maar samenwerking vindt ad hoc plaats. Voor de optimalisatie van kennisdoorstroom en -circulatie zal een samenwerkingsstructuur gevonden moeten worden waarin contactpersonen voor specifieke vraag en aanbod elkaar weten te vinden.

3.2.2 Het huidige pluimveekennisaanbod

Het kennisaanbod wordt steeds minder institutioneel. Scholen besteden minder aandacht aan pluimveeonderwijs en de agri-business (veevoederbedrijven en dergelijke) bedden kennisactiviteiten en educatie zelf meer in. Naast 'hardware' producten (core-business) leveren zij steeds meer 'software' producten (kennis). Het gros van de ontwikkelde pluimveekennis komt dan ook vanuit het bedrijfsleven. Daarnaast zie je in de primaire sector steeds meer studieclubs met regionaal specifieke onderwerpen, maar clubs worden ook meer landelijk opgepakt. Vanuit Wageningen UR wordt onderzoekskennis geleverd. Dit is specifieke (wetenschappelijke) kennis. Over het algemeen is er sprake van een afbraak van pluimveekennis in instituties door het uiteenvallen van het OVO-drieluik. De reorganisatie van Spelderholt is hier een voorbeeld van. Voor de huidige tijd geldt dat wanneer de sector niet (meer) bereid is geld te steken in onderzoek, dit invloed heeft op de kwaliteit en dat leidt vervolgens weer tot kritiek vanuit het bedrijfsleven. Dit is eigenlijk een vicieuze cirkel. Bedrijven organiseren ook zelf bijeenkomsten om kennis te delen (CoP's). Hiervoor wordt ook gekeken naar informatie en kennis uit het buitenland: de kennis verinternationaliseert en er wordt internationaal meer samengewerkt. Voor verschillende ketenpartijen moet aparte kennis worden geleverd. Het is lastig dit te veralgemeniseren. Kennis moet op maat worden aangeleverd. Dit begint in het onderwijs waar toekomstige bedrijfsmedewerkers worden opgeleid.

Op de scholen van de geïnterviewden verschilt het aantal leerlingen per jaar, geschat, tussen 0 en (hoogstens) 10 leerlingen. Dit aantal is onvoldoende voor een goede prijs/kwaliteit-verhouding in het onderwijsaanbod. Opgemerkt moet worden dat er wel meer internationale dan nationale studenten zijn die naar Nederland komen om pluimveeonderwijs te volgen. Zij vormen een aparte kennismarkt. Pluimvee krijgt als nationale kleine sector weinig aandacht in het onderwijs en dit leidt tot organisatorische problemen.

Bijvoorbeeld, knelpunten in een scholenbreed MBO-project voor opdrachtbegeleiding op afstand met als doel tot zelfredzaamheid van leerlingen te komen, waren het feit dat leerlingen contact moesten zoeken met leerlingen van andere scholen die anders lestijden kenden en ook de individuele begeleiding door docenten was onvoldoende realiseerbaar. Een oplossing biedt het competentiegericht leren, maar ook uit andere 420-pilots mag geconcludeerd worden dat de omschakeling hiertoe vaak nog moeizaam verloopt; het staat nog in de kinderschoenen. Scholen zijn niet toegerust om individuele studenten te begeleiden.

Is samenwerking in de toekomst via een centrale aansturing onvermijdelijk, gezien de geringe vraag? Wellicht dat pluimvee-educatie anders straks onbetaalbaar wordt? Voor het bedrijfsleven (BeroepsVolwassenen Educatie, BVE) worden cursussen georganiseerd die vaak op traditionele klassikale wijze gegeven worden in de vorm van presentaties en discussies. Soms worden procestechnieken zoals een discussiecarrousel, ingezet maar wellicht dat de educatie meer op interactie en procesvaardigheden kan sturen.

3.2.3 Het toekomstbeeld van de pluimveehouderij en de behoefte aan kennis

Zal de primaire productie grotendeels verdwijnen uit Nederland (wat overigens voor meerdere sectoren en niet alleen voor pluimvee geldt)?

Zo ja, is er dan nog kennis nodig? Nederland beschikt over een brede basis aan kennis en ervaring uit het verleden. In het kader van een ontwikkelende (inter)nationale kenniseconomie dient deze kennis en ervaring een rol te blijven spelen. Kennis krijgt dan een andere functie, het wordt in een veel bredere context geplaatst en instellingen zullen op zoek moeten gaan naar innovatieve manieren om kennis te vermarkten. Nederland zal dan ook open moeten staan voor internationale kennis en markten. Een voorbeeld voor een nieuwe nationale markt zijn de hobby-pluimveehouders: een potentiële markt voor het deeltijdonderwijs. Daarnaast zal grotere bekendheid van het pluimveekennisaanbod de vraag kunnen doen toenemen.

Indien nee, blijft de behoefte aan kennis wel bestaan? Een aantal verwachtingen is dat de sector zich zal specialiseren in lokale markten, kennisintensieve systemen en dat de kwaliteitseisen voor de voedselproductie zullen toenemen. Zo zal de sector om meer kennis (blijven) vragen. Kennisinstellingen zullen slimmer moeten inspelen op deze (nieuwe) vragen door gerichte PR richting (potentiële) doelgroepen. Daarnaast zullen medewerkers van verschillende partijen bij het onderwijs, onderzoek, beleid en het bedrijfsleven in de meest brede zin van het woord (bijvoorbeeld ook LTO en Productschappen) meer met elkaar moeten samenwerken in een netwerk. De financiën zijn echter wellicht het grootste struikelblok. De overheid financiert steeds minder, treedt terug dus zal de sector zelf meer moeten betalen voor gevraagde kennis. Lastig hierbij is de directe ondersteuning voor toekomstige medewerkers. Onderwijs kent haar prijs en studenten kunnen vaak hun studie niet geheel zelf bekostigen. Het vergt echter een denkslag voor het bedrijfsleven om te willen investeren in de toekomst van de sector, dat wil zeggen: investeren in toekomstige medewerkers. Misschien dat een constructie mogelijk is die leerlingen aan een bedrijf bindt maar of deze kapitalistische gedachte in de praktijk mogelijk of wenselijk is, is de vraag (red.). Het huidige onderwijs richt zich al meer op de periferie dan op de primaire

productie. Deze trend zal zich voortzetten naarmate de vraag naar kennis voor de primaire pluimveehouderij afneemt.

Communicatie mag echter niet de falende factor worden waardoor er straks geen pluimveesector meer is. Partijen moeten leren om beter naar elkaar te luisteren. In onderstaand kader is door een geïnterviewde een idee gegeven waartoe meer samenwerking moet leiden:

Samenwerking moet leiden tot een heldere structuur voor pluimveekennisactiviteiten met een goed georganiseerde inhoud. De inhoud wordt echter door steeds minder mensen geleverd dus moet het op een goede manier worden vormgegeven, anders is het niet te betalen. Nationaal is het mogelijk om gezamenlijk een x-aantal modules te ontwikkelen voor pluimvee-Nederland, afgestemd op de vraag. Deze modules zijn dynamisch en flexibel up-to-date te houden. Dit zou georganiseerd moeten worden door een klein aantal mensen die ieder een bepaalde taak hebben. HAS-sen, WUR, en PTC zouden een rol moeten hebben en wellicht ook AOC's. Er dient daarnaast ook een rol weggelegd te zijn voor onderzoek (WUR) en het bedrijfsleven.

3.3 De Zomercursus: een eerste initiatief richting meer samenwerking?

De Zomercursus die ontwikkeld wordt binnen het RIGO-project wordt een mix van meerdere onderwijsvormen: een combinatie van bedrijfsbezoeken, cases en keuzemogelijkheden. Cases kunnen op verschillende niveaus worden uitgewerkt. Het vernieuwende karakter zit in de vele verschillende werkvormen die een duidelijke praktijkcomponent kennen. De educatieve vormen komen in de huidige onderwijspraktijk al voor. Nieuwe onderwijsvormen zoals afstandsonderwijs, komen niet aan de orde. De Zomercursus is vooral bedoeld voor studenten in het reguliere HBO en WO-onderwijs, (nog) niet voor de beroepspraktijk en mede daardoor (nog) niet gericht op continuïteit middels een doorstart van een 'zelflerende groep'. De bedoeling is dat op den duur ook andere modules op deze manier uitgewerkt gaan worden, het onderwijsaanbod moet een soort blokkendoos/ladekast worden die uitmondt in een cursusmodulekalender welke landelijk aangeboden kan worden. Een knelpunt is echter om tot een gedegen landelijke afstemming te komen, alleen al qua roostersystematiek bijvoorbeeld.

De reden waarom veel scholen zich hebben aangesloten bij het initiatief is dat zij pluimvee graag in hun lespakket willen behouden. Het is voor velen bijna onvermijdelijk dat er 'iets' moet gebeuren aangezien de vraag van leerlingen/studenten naar pluimveeonderwijs hard achteruit holt. De 'sense of urgency' om samen te werken wordt door de onderwijsinstellingen gevoeld. Samen is een goede prijs-kwaliteit verhouding, een afgestemd aanbod op de vraag, wel te realiseren. De afname van de vraag is overigens niet specifiek voor pluimvee. Eerder is al genoemd dat ook voor de andere traditionele veehouderijvakken steeds minder belangstelling is.

Het succes van het lopende initiatief volgens de geïnterviewden is:

- een gemeenschappelijk gevoeld doel bij alle samenwerkingspartners;
- weten dat er voldoende vraag is (dit stimuleert enorm);
- een goede trekker (ASG Wageningen UR) en commitment bij participerende organisaties;

- het enthousiasme van mensen in de groep (dit is een randvoorwaarde).

Knelpunten zijn:

- de financiën en concurrentie tussen kennisinstellingen: hoe worden de kosten en de baten verdeeld, door en voor wie?
- onduidelijkheden welke organisatie welke activiteit oppakt;
- onduidelijkheid over de grootte van de toekomstige vraag naar onderwijs: wie komen er straks?
- zorg over voldoende animo en trekkracht voor continuïteit na de zomercursus: staat het management van de meeste organisaties straks (nog) achter het initiatief. Hoe kan de cursus ingebed worden op de lange termijn?
- de cursus zou zich ook op MBO-niveau kunnen toespitsen. De lessen worden nu primair op HBO en WO niveau ingestoken en in het Engels verzorgd. Het combineren van onderwijs op MBO, HBO en WO-niveau wordt mogelijk geacht, maar alleen bij een volledige omslag naar competentiegericht leren.

Indien dit initiatief voor de pluimveesector werkt, zal het concept zich door kunnen vertalen naar onder andere de varkenssector, waar een vergelijkbare onderwijssituatie heerst (afname sector -> minder vraag naar kennis). Vice versa zou de pluimveesector overigens ook van de varkenssector kunnen leren. In het regionaal proefbedrijf Sterksel bijvoorbeeld, werken studenten samen met het onderzoek en bedrijfsleven aan innovaties. Voor de pluimveesector bestaan geen regionale pluimveebedrijven meer, maar dergelijke ideeën en leerervaringen kunnen tot inspirerende ideeën leiden. De, bij alle opleidingen verplichte, stages en afstudeeropdrachten zouden bijvoorbeeld op deze wijze (landelijk) ingevuld kunnen worden voor pluimveestudenten.

3.4 De huidige kennisdoorstroom en -circulatie tussen verschillende partijen

De vertaalslag van onderzoekskennis richting het onderwijs laat vaak te wensen over. Onderzoekers zouden hun resultaten aantrekkelijker kunnen presenteren maar de vertaalslag is een taak voor zowel het onderzoek als het onderwijs. Naast lectoraten voor het HBO zou de overheid bijvoorbeeld ook lectoren vanuit het onderzoek, voor het MBO kunnen ondersteunen. Dit is overigens al eerder besproken. Er is wel interesse maar onvoldoende ondersteuning. Scholen zouden, naast een lector, ook een aparte accountmanager aan kunnen stellen om contacten met het onderzoek, beleid en bedrijfsleven te onderhouden om kennis up-to-date te houden. Daarnaast zou de 5%-regeling door LNV om binnen DLO-projecten aan communicatie te besteden, meer gericht kunnen zijn op spin-off effecten, meer ruimte en creativiteit voor kennisuitwisseling in netwerken om voor de lange termijn gezamenlijk innovatieve en duurzame activiteiten te kunnen ontplooien die passen binnen de 3 P's (People, Planet en Profit). Effecten voor de lange termijn zouden bij aanvang van een project in het plan van aanpak, onder de paragraaf communicatie kunnen worden opgenomen. Onderzoekers hebben al snel het idee dat zij worden afgerekend op de tijdsspanne. Een project moet binnen een bepaalde tijd worden afgerond en daarna begint men aan de volgende klus. Veel onderzoek richt zich daarom te veel op het 'nu en van-

daag', de korte termijn, waardoor kennis op de plank blijft liggen en niet verder uitgedragen wordt.

Een ander knelpunt van (door LNV gefinancierde) onderzoekskennis is dat deze publiekelijk toegankelijk is. Het bedrijfsleven is echter vaak meer op zoek naar vertrouwelijke kennis voor het versterken van hun concurrentiepositie. Het bedrijfsleven zou beter moeten inzien dat het gezamenlijk ontwikkelen en gebruik van kennis, zal leiden tot een robuustere sector op de lange termijn. Dat biedt voordeel voor het collectief. Interactie en participatief kennis ontwikkelen heeft meer waarde dan informatie- en kennis in een (vertrouwelijk) rapport beschrijven. Niet alleen de agrarische sectoren maar ook de intermediairen (praktisch) onderzoek en onderwijs, zijn verantwoordelijk voor hun eigen bestaansrecht. De overheid ziet er op toe dat de productie en de processen kwalitatief goed zijn en aan maatschappelijke wensen voldoen. LNV probeert de landbouw hierin tegemoet te komen door te proberen het niet moeilijker te maken dan het al is, in de vorm van een gedegen loket voor vragen, toezicht en handhaving van regels. De sector heeft baat bij een open dialoog en multidisciplinaire netwerken tussen bedrijfsleven, onderzoek en onderwijs. Dit kan in de vorm van een Community of Practice of kenniskring plaatsvinden. In een netwerk kan men elkaar een spiegel voor houden, beter begrip en bewustwording voor elkaanders situatie krijgen zodat men beter op elkaar kan inspelen: 'zo kan het ook!'. Het kost tijd, vertrouwen en inspanning om een goed netwerk op te bouwen maar uiteindelijk staat men samen sterker. Belangrijk is dat men begrip krijgt voor elkaanders situatie, functies en dat gezamenlijk naar oplossingen voor problemen wordt gezocht. Het beleid kan hierin mee discussiëren, echter niet om de kennisinfrastructuur in stand te houden maar om randvoorwaarden voor kwaliteit te scheppen en zo de belangen van de overheid duidelijk te maken. Zo moet duidelijk worden dat de rol van de overheid is verschoven van een sectorministerie naar een ministerie van 'Algemeen Bestuur'. Minister Veerman streeft naar een zogenaamd 'Level-Playing Field': de concurrentiepositie van Nederlandse ondernemers moet gelijk worden aan de positie van hun buitenlandse concurrenten. Dit houdt in dat de overheid zich hard maakt om regelgeving Europees en uniform te maken. Veelal blijven regels, die in Nederland in een eerder stadium zijn vastgelegd, bestaan.

Tot slot zou meer aandacht besteed kunnen worden aan de wensen en eisen van de consument; wat wil hij/zij? Het imago van de sector holt achteruit. De consument staat steeds verder af van het productieproces en excessen zoals vogelpest hebben een vernietigende impact. Ook de communicatie tussen maatschappij en sector moet verbeteren om de sector overeind te kunnen houden.

3.5 Toekomstbeelden voor kennisdoorstroom en -circulatie tussen verschillende partijen

Het bedrijfsleven vraagt continue om nieuwe kennis terwijl het onderwijs (vanuit haar intermediaire functie) om kennisdoorstroom vraagt. Kunnen kennisinstellingen gezamenlijk opleidingen ontwikkelen? Dit moet flexibel worden ingestoken; er moet worden uitgegaan van de kennisvraag en de behoefte. Dit betekent dat er maatwerk moet worden geleverd. Sectororiëntatie is de basis. Een belangrijke kennisbehoefte komt voort uit regelgeving en verplichtingen. Het pluimveeonderwijs moet breed aangeboden worden, zonder 'pikkerij',

elkaar voor de voeten proberen te lopen. Internationale studenten vormen een steeds belangrijkere markt en de kennis richting het bedrijfsleven zal meer op maat moeten worden geleverd. Om de kennisbehoefte te peilen kan marktonderzoek worden gedaan. Hoe kan dit gezamenlijk worden georganiseerd? Door:

- ruime te geven aan netwerken: contactpersonen te spreken en te leren kennen;
- bestaande partijen flexibel samen te laten werken;
- een loketfunctie in te richten waarin de vragen ontvangen en afgestemd worden op het aanbod.

Ad1: Een voorbeeld is het organiseren van een platform met een steeds wisselende dynamische groep, gericht op kenniscirculatie. Maak hierbij gebruik van ieders sterke punten (competenties): didactiek (onderwijs), fundamentele kennis (onderzoek) en toepassingen (bedrijfsleven). Van belang is een kennisnetwerk, niet in het formele circuit want dat remt af, maar bestaande uit informele contacten. Daar komt de energie vandaan. Met andere woorden, kennisvernieuwing zal vanuit de werkvloer moeten ontstaan, niet op bestuursniveau. Een kennisnetwerk moet zorgen voor rust in de tent. Continuïteit zonder afstemming van het aanbod op de vraag is een valkuil (in bijvoorbeeld projecten).

Ad2: Een overkoepelend orgaan waarin meerdere partijen samenwerken om tot een centrale aansturing te komen van kennisactiviteiten, moet op nationaal niveau vorm krijgen. Het moet behapbaar blijven. Kennisdoorstroom, ontsluiting, zal echter wel op internationaal niveau gericht moeten zijn. In de Verenigde Staten is en wordt bijvoorbeeld veel relevante kennis ontwikkeld.

Ad3: Voor een kennisloket (ad 3) zullen het onderwijs, onderzoek en bedrijfsleven een convenant kunnen tekenen waarin inzet en financiering geregeld wordt. Ook commerciële partijen hebben belang bij een kennisloket en kunnen zodanig hierin participeren. De verantwoordelijkheid ligt bij het onderwijs, onderzoek en bedrijfsleven die hier gezamenlijk tijd en geld in investeren (samen financieren). Iedere organisatie zal hier voldoende ruimte voor moeten vrijmaken. Uiteindelijk levert het weer opleidings- en onderzoeksvragen op (cyclisch proces).

Kan de Groene Kennis Coöperatie hier een rol in spelen? Dit is zeker mogelijk mits het loket een onafhankelijke positie behoudt. Organisatorisch is een streven om tot een overkoepelende en onafhankelijke stuurgroep te komen die uit verschillende geledingen bestaat. De leden worden gekozen op basis van motivatie en kunde en niet op basis van vertegenwoordiging van de achterban. De stuurgroep zou kunnen functioneren als projectbureau die de kennisactiviteiten coördineert.

De belangrijkste knelpunten om te komen tot een loket zijn (1) financiën, (2) de bestaande (organisatorische en bureaucratische) hokjes en (3) concurrentiebelangen. Hoe kunnen deze knelpunten overwonnen worden? Door een uitgesproken 'sense of urgency'. Het onderwijs en onderzoek *wil* samenwerken met het bedrijfsleven want de vraag wordt te klein om individueel nog in te voorzien. Efficiënte samenwerking zal moeten leiden tot betere (kost)prijzen en maatwerk. In het bedachte loket werken onderwijs en onderzoek samen in de uitvoering, beleid en het bedrijfsleven zijn partners met als motto: 'samen sterk naar maatwerk'.

Tijdens de discussiemiddag op 29 april hebben de verschillende partijen zich geëncmitteerd om een eerste aanzet te geven voor de ontwikkeling van bovengenoemde drie activiteiten. Als voorstudie bestaat er behoefte aan inzicht welke kennis(activiteiten) er momenteel zijn, ter voorbereiding op het matchen van vraag en aanbod. De uitdaging ligt bij de kennisinstellingen om met een voorstel te komen voor een multidisciplinaire stuurgroep, samen met het bedrijfsleven. Gert Jan Schop (PTC+) neemt het initiatief samen met Henk van Faassen, Kees van Ooijen, Marleen Boerjan en Ferry Leenstra, gesteund vanuit het RIGO-project en VIRPEX. Het begin is er (zie bijlage 3).

3.6 ICT-ondersteuning: kennisontsluiting

Voor wat betreft ontsluiting van onderzoeksresultaten is veel kennis reeds in databases opgeslagen, maar deze is (nog) niet vrij voor leerlingen toegankelijk. Hiervoor zal een betere ICT-ondersteuning moeten komen. Momenteel zijn een aantal AOC's en PTC bezig, in opdracht van het Ministerie van LNV, om binnen Livelink een virtueel onderwijscentrum op te richten. Het toegankelijk maken van kennis staat hierbij voorop. Kritiek op Livelink vanuit het HBO is echter dat het onvoldoende bekend is bij studenten. Zij maken er nog nauwelijks gebruik van.

Ook voor cursussen kan ICT ondersteuning bieden. Een voorbeeld van een door ICT ondersteunde cursus is Food Safety Management (WBS). Deze cursus is geheel zelfsturend vanuit de deelnemer, geautomatiseerd en kan dus achter de computer gevolgd worden. Het zou ook in het reguliere onderwijs gebruikt kunnen worden. Tot nu toe hebben circa 200 mensen de cursus gevolgd. Het is getest bij studenten (binnen en buitenland) en het bedrijfsleven. WBS is betrokken bij het opstellen van het businessplan. Ook binnen A&F zijn dit soort leerarrangementen in ontwikkeling, en meerdere leerstoelen binnen Wageningen UR zijn er mee bezig. Dit is een ontwikkeling voor de (internationale) toekomst en kan voor studenten die vragen naar pluimveeonderwijs en voor wie meer individuele begeleiding wordt gevraagd, een uitkomst bieden.

4. Conclusies en aanbevelingen

4.1 Kennisbehoefte onder pluimveehouders

Er bestaat (nog steeds) behoefte aan pluimveekennis, zowel bij het regulier onderwijs (studenten) als bij het bedrijfsleven (primaire sector, toeleveranciers en dienstverleners). Naar aanleiding van de casestudie Cursus Management van Alternatieve Huisvesting bleek specifieke behoefte aan een continue voorziening in de kennisbehoefte (een levenlang leren) middels:

- ICT-ondersteuning: een gerichte website met een zoekfunctie die gericht antwoord geeft op gestelde vragen. Daarnaast wordt gedacht aan de inrichting van een virtueel platform, een netwerk voor (jonge) pluimveehouders die on-line met elkaar in interactie kunnen treden;
- studiegroepen: een aantal deelnemers en vrijwel alle geïnterviewden gaven aan geïnteresseerd te zijn in deelname aan een studiegroep. De groep deelnemers (regio Noord) zou met elkaar een studiegroep kunnen vormen maar het moet ook mogelijk zijn voor andere pluimveehouders om zich aan te sluiten. Een studiegroep zou regelmatig (bijvoorbeeld eens per kwartaal) bij elkaar kunnen komen om verschillende onderwerpen te bediscussiëren. Opvallend is dat de meeste genoemde onderwerpen inhoudelijk (bijvoorbeeld het bloedluisprobleem) en niet competentiegericht (managementvaardigheden) van aard zijn. Een studiegroep zou niet groter moeten zijn dan 15 deelnemers;
- een vervolgcursus: zou een zelfde opzet kunnen hebben als de cursusmodule Diermanagement. Men was over het algemeen tevreden over de cursus, met name over de balans tussen ervaringsuitwisseling en presentaties. Belangrijk is dat er ingespeeld wordt op dynamische vragen vanuit het bedrijfsleven en maatschappij (waaronder ook veranderende wet- en regelgeving). De groep deelnemers zou niet groter moeten zijn dan 20 deelnemers.

4.2 Knelpunten in kennisdoorstroom en -circulatie

Kennisinstellingen hebben de functie om doelgroepen te voorzien in hun kennisbehoefte zoals hierboven genoemd. Om tot een gedegen kennisbenutting te komen zouden de verschillende partijen, zowel aanbieders als vragers, meer van elkanders kennis gebruik moeten maken zodat deze beter kan doorstromen en circuleren. Maar dit is makkelijker gezegd dan in de praktijk, gedaan.

Zo dient het onderwijs leerlingen en studenten van goede begeleiding en een up-to-date lesaanbod te voorzien. Een knelpunt hierbij is dat veel up-to-date kennis ontwikkeld wordt bij het bedrijfsleven. Deze kennis is echter concurrentiegevoelig en bedrijven zijn niet happig om deze ter beschikking te stellen voor publieke kennisdoeleinden. Daarnaast

kent het onderwijs de weg in het bedrijfsleven slecht omdat er te weinig ruimte in geld en tijd is voor kennisuitwisseling en het onderhouden van contacten en netwerken.

De belangrijkste knelpunten waarom kennisuitwisseling tussen het onderwijs en onderzoek vaak slecht tot stand komt, zijn:

- de relatief lange periode van onderzoek waardoor resultaten niet up-to-date zijn;
- resultaten zijn duur of worden onvoldoende ontsloten voor het onderwijs in te moeilijke en omvangrijke rapporten;
- een gebrek aan tijd en geld - het ontbreekt aan vrije ruimte - om contacten te onderhouden, contactpersonen op te zoeken en te vinden om kennis uit te wisselen;
- het projectmatig werken waardoor er na het einde van de projectperiode geen budget en tijd meer is voor kennisoverdracht.

Het onderwijs kan het onderwijsaanbod onvoldoende inhoudelijk op niveau houden omdat er door de lage studentenaantallen weinig budget en tijd beschikbaar is. Kennisuitwisseling tussen collega's op verschillende onderwijsinstellingen wordt door het management, vanuit concurrentieoogpunt, vaak niet gewaardeerd. Dit komt door de toenemende concurrentie (krimpende markt) tussen onderwijsinstellingen.

Ook voor beleid is kennis op het gebied van pluimvee van belang. Zou het beleid kennisdoorstroom en -circulatie kunnen verplichten? Het probleem is dat het beleid terugtreedt en zich niet (langer) verantwoordelijk voelt om de pluimveesector in Nederland in stand te houden. Dit is de verantwoordelijkheid van de sector zelf. Het bedrijfsleven zal meer zelf moeten betalen voor kennis. Een mogelijkheid is dat naast LNV ook instanties als NOP, LTO en PVE investeren in (meer) onderzoek en onderwijs en zo medezeggenschap in kwaliteitseisen kunnen krijgen. Wat onderzoekskennis betreft blijft LNV behoefte houden aan input voor beleidsmaatregelen (zoals bijvoorbeeld kennis over snavelbehandeling bij legpluimvee). Dit zijn onder meer de Wettelijke OnderzoeksTaken (WOT) en het Beleidsondersteunend Onderzoek (BO). LNV heeft minder behoefte aan praktijkgericht onderzoek.

4.3 Samenwerking en vervolgvragen voor kennisdoorstroom en -circulatie

Het voornaamste struikelblok voor een betere doorstroming c.q. circulatie van kennis is het prijskaartje dat aan kennis hangt. Voorheen drukte de overheid een grote stempel op kennisprocessen. Kennisactiviteiten werden gesubsidieerd waardoor deze relatief goedkoop of zelfs gratis waren. Dit is niet langer meer het geval. Bij de huidige 'kennisreorganisatie' zijn de verschillende partijen op zoek naar een gemeenschappelijk beeld over de nieuwe waarde van kennis. Pluimveehouders en het overige bedrijfsleven (de periferie) geven aan dat het (te) duur is maar hebben wel behoefte aan kwalitatief gedegen en up-to-date kennis. De sector dient zich echter te beseffen dat hiervoor uit eigen portemonnee betaald zal moeten worden. Uit de interviews en de discussiemiddag bleek dat het bedrijfsleven bereid is om gezamenlijk met kennisinstellingen tot een nieuwe vorm van pluimveekennis, doorstroom en circulatie, te komen. De kennisinstellingen willen eveneens graag in dialoog met het bedrijfsleven treden om tot een gezamenlijke aanpak te komen maar organisatorisch

(en bureaucratisch) gezien, blijkt het in de praktijk lastig om af te stappen van oude werkwijzen en daarvoor in de plaats nieuwe activiteiten op te pakken.

De intentie om tot een gezamenlijke aanpak te komen en knelpunten tegen te gaan, is uitgesproken op de discussiemiddag op 29 april. Kennisinstellingen willen samen met het bedrijfsleven met een voorstel komen voor:

- de invulling van netwerken zodat verschillende contactpersonen van diverse partijen uit het onderzoek, onderwijs, bedrijfsleven en beleid elkaar ontmoeten en gericht kennis kunnen uitwisselen;
- samenwerking tussen kennisinstellingen en het bedrijfsleven;
- de oprichting van een kennisloket, aangestuurd door een multidisciplinair overkoepelend orgaan, waar vraag en aanbod gericht op elkaar kunnen worden afgestemd.

Interessante vragen voor vervolgonderzoek om kennisdoorstroom en -circulatie te optimaliseren, zijn hierbij:

- welke competenties worden er vanuit het bedrijfsleven gevraagd van studenten en (toekomstige) werknemers?
- het toetsen van een toekomstbeeld: wordt huisvesting de belangrijkste topic in de toekomst, waar en bij wie (welke markten) ligt de kennisbehoefte en hoe kan het aanbod beter op de vraag worden afgestemd?
- op welke markten richten toekomstige kennisactiviteiten zich: nationaal of internationaal?
- hoe komen we gezamenlijk tot een oplossing voor het financiële vraagstuk: voor kennis moet betaald worden?

Bijlage 1 Overzicht 420 Pilots

<i>Domein</i>	<i>Linear</i>	<i>Circulatie</i>
<i>Dier</i>	Pma. 473-6: Aangifteplichtige dierziekten; Project: Klassieke varkenspest; Doelstelling: advisering m.b.t. diagnostiek; Contactpersoon ASG: Willie Loeffen; Projectleider LEI: Floor Geerling-Eiff; Status: lopend	Programma 414-2: Praktijknetwerken in de veehouderij; Projecten: (1) Cursus Alternatieve Huisvesting Leghennen en (2) Koeien & Kansen; Doelstelling: vormen van netwerken t.b.v. kennisdelen en verspreiding transitie veehouderij; Contactpersonen ASG: respectievelijk Ferry Leenstra en Jaap Gielen; Projectleider LEI: resp. Floor Geerling-Eiff en Wim Zaalmink; Status: lopend.
<i>Plant</i>	Project: Duurteelt; Doelstelling: ontsluiten van kennis over gewasbescherming in de akkerbouw; Contactpersoon PPO: Herman Schoorlemmer; Projectleider ECS: Thomas Lans; Status: afgerond Project: Gewasbescherming; Doelstelling: ontsluiten kennis over gewasbescherming richting onderwijs; Contactpersoon PPO: Ernst van den Ende; Projectleider PPO: Gera van Os; Status: lopend.	Project: Leren met Toekomst; Doelstelling: ontsluiten van kennis netwerk Telen met Toekomst voor onderwijs Contactpersoon PPO: Ben Meijer; Projectleider PPO: Gera van Os; Status: lopend. Project: Pilot boomteeltonderwijs; Doelstelling: het ontwikkelen van een nieuwe vorm voor boomteeltonderwijs; Contactpersoon PPO: Wim deJong; Projectleider ECS: Thomas Lans; Status: lopend.
<i>Voedsel</i>	Project: Genomics voor gewassen; Doelstelling: toepassing van genomics technologie voor verbetering kwaliteit en ziekteresistentie gewassen; Contactpersoon (WU): Arjen Schots ¹ Projectleider LEI: Ruud van der Meer; Status: lopend.	Project: Kenniskring Voedselveiligheid; Doelstelling: landelijk samenwerkingsverband tussen ondernemers, onderzoek, onderwijs en overheid t.b.v. leveren bijdrage aan veiliger en gezondere voeding; Contactpersoon CAH Dronten: Steven Verstraten; Projectleider ECS: Hendrik Kupper; Status: lopend.
<i>Groene Ruimte</i>	Project: Land-miles; Doelstelling: ontwikkeling innovatief concept waarin Health Walks en natuurbeleving digitaal verbonden worden; Contactpersoon Helicon: Ewoud Storm; Projectleider PPO: Marijke Dijkshoorn. Status: stopgezet.	Project: RIN Achterhoek -Liemers, Plattelandshuis (PAL); Doelstelling: het stimuleren van sectoroverschrijdende innovaties en nieuwe samenwerkingsverbanden; Contactpersoon PAL: Jurjen Moorman; Projectleider ECS: Hendrik Kupper; Status: lopend.

¹ Universitair hoofddocent Nematologie van WU en projectleider mobiele practica.

Bijlage 2 Overzicht geïnterviewde personen en deelnemers discussiemiddag Kenniscirculatie in de pluimveesector

Pluimveehouders (regio Noord)

Dhr. Kruit
Dhr. van Arendonk
Mw. Blaakmeer
Mw. Wilting
Dhr. de Groot

Docenten en overig onderwijs

Dhr. Damhuis: AOC Oost
Dhr. Jacobs: HAS Den Bosch
Dhr. Aerts: PTC+
Dhr. Buysing Damsté: CAH Dronten
Mw. Kleijn: Wageningen Business School

Onderzoek

Mw. Leenstra: ASG Wageningen UR
(initiatiefnemer cursus MAH)
Mw. Lenskens: ASG Wageningen UR

Bedrijfsleven: periferie

Dhr. van Faassen: Lohmann Holland
(initiatiefnemer cursus MAH)

Beleid

Dhr. Voet: LNV - Directie Kennis (DK)
Mw. Ooteman: LNV - DK

Deelnemers Discussiemiddag

Mw. Mulder: LNV-DK
Dhr. Voet: LNV-DK
Dhr. Van Schie: LNV-DK
Mw. Boerjan: Pas Reform
Dhr. van Ooijen: Rijnvallei
Dhr. van Faassen: Lohmann Holland
Dhr. Bokkers: PPE
Dhr. Wolleswinkel: NOP
Mw. Kleijn: WBS
Dhr. Zeelen: WPSA
Mw. Puls: DVM
Dhr. Duindam: Pluimveehouderij
Dhr. Schop: PTC+
Dhr. van der Linde; PTC+
Dhr. Aerts: PTC+
Dhr. Buysing Damsté: CAH Dronten
Dhr. Damhuis: AOC Oost
Dhr. van Schip: Universiteit van Utrecht
Dhr. Jacobs: HAS Den Bosch
Dhr. Ruis: ASG-Wageningen UR
Dhr. Groen: ASG-Wageningen UR
Mw. Gielen: Wageningen UR-ECS
Dhr. Hanekamp: ASG-Wageningen UR
Mw. Lenskens: ASG-Wageningen UR
Dhr. van Emous: ASG-Wageningen UR
Mw. Leenstra: ASG-Wageningen UR
Mw. de Beuze: PPO-Wageningen UR
Mw. Geerling-Eiff: LEI-Wageningen UR

Bijlage 3 Artikel in vakblad Pluimveehouderij: 2 juli 2005

- ➔ **EEN ROEMRUCHT VERLEDEN** - Nederland heeft lang kunnen teren op zijn roem als Nederland kennisland. Het land met internationaal een goede naam voor pluimveeonderwijs en pluimveeonderzoek. Maar als we niet oppassen zal de omvang van de pluimveekennis fors slinken.
- ➔ **NU IS ER EEN GROOT PROBLEEM** - Onze naam dreigen we te verliezen door reorganisaties, bezuinigingen, interne discussies en onvoldoende contact met de markt. Er gebeurt te weinig pluimveeonderzoek, dus is er onvoldoende actuele pluimveekennis. En de kennis die er is, stroomt niet door. Een noodkreet kwam van het onderwijs: ieder jaar minder mensen die kiezen voor het pluimveeonderwijs. En het bedrijfsleven kan onvoldoende goed opgeleide mensen recruterend.
- ➔ **HOE HET TIJ TE KEREN?** - De overheid is inmiddels alert. Zo meent het ministerie van LNV dat landbouwkennis beter moet worden benut: voor alle takken van landbouw moet worden onderzocht hoe bestaande en verworven kennis het beste kan doorstromen naar de basis. Zo ontstond het project 'Kennisdooorstroom en Kenniscirculatie in de Pluimveesector'. Op 29 april werd er in Barneveld bij het PTC+ hierover een discussiemiddag gehouden. Deelnemers uit het bedrijfsleven, de belangenbehartiging, onderwijs, onderzoek en beleid gingen de discussie met elkaar aan over kennisvraag en -aanbod van de huidige en de toekomstige pluimveebranche. Komt het nog goed met het pluimveeonderwijs in Nederland? Redactrice Alice Strootman ging het vragen bij onderzoek, onderwijs en bedrijfsleven: Ferry Leenstra (pagina 10), Henk van Faassen (pagina 12), Marleen Boerjan (pagina 13), Kees van Ooijen (pagina 14), Gert Jan Schop/Gerrit van der Linde (pagina 15) en Petra Lenskens (pagina 16).

door Alice Strootman alice.strootman@reedbusiness.nl (foto voorplaat: Michel Zoeter)

10

Pluimvee (en) 36e jaargang 2 juli 2006

Dr. Ferry Leenstra over het project Kennisdooorstroom

'We hebben elkaar nodig'

„We moeten beseffen dat we in Nederland gezamenlijk heel veel hebben en dat wij - beter dan iemand anders - ons eigen pluimveeonderwijs en systeem van kennisontwikkeling kunnen opzetten.” Zo zegt dr. Ferry Leenstra (ASG), initiator en coördinator van het project 'Kennisdooorstroom en Kenniscirculatie in de Pluimveesector'. Wat kan dit project betekenen voor de bedreigde Nederlandse pluimveekennis?

Nu de pluimveekennis in Nederland langzaam maar zeker lijkt weg te zinken, moet het project 'Kennisdooorstroom en Kenniscirculatie in de Pluimveesector' uitkomst brengen. Dr. Ferry Leenstra (Animal Sciences Group van Wageningen UR) was op de hoogte van de problematiek en kaartte die al aan vanuit het inmiddels opgeheven Pluimvee Coördinatie Centrum (PCC). Nu kan zij een begin maken met de aanpak als initiator en coördinator van het project. Leenstra noemt als achterliggende problemen de steeds kleiner wordende omvang van de pluimveesector en de bezuinigingen op de scholen. Met name in verband met die bezuinigingen zijn er steeds minder mensen beschikbaar die de vertaalslag naar de gebruiker kunnen maken. Een andere oorzaak van de bestaande problemen is volgens Leenstra dat het onderwijsstelsel in een fase van verandering zit. „De lineaire kennisoverdracht heeft plaatsgemaakt voor het systeem van competentiegericht leren”, stelt ze. „Er is dan ook sprake van nieuw lesmateriaal. Mensen moeten leren waar ze wat kunnen vinden. Natuurlijk

moet je een bepaalde hoeveelheid theorie tot je beschikking hebben, maar het is misschien nog wel belangrijker om te weten welke kennis je waar moet toepassen.”

Hoe vindt een pluimveehouder de kennis die hij nodig heeft?

Ferry Leenstra: „Dat is niet makkelijk. Maar je kunt het mensen wel aanleren. Overigens: je stuit hier op een andere mogelijke oorzaak van de problematiek, namelijk dat de pluimveepraktijk steeds diverser wordt. Denk alleen al aan alle verschillen tussen de niet-kooisystemen voor leghennen. Daarom moet je ook vanuit verschillende invalshoeken begeleiders en schrijvers zien te vinden die voor alle betrokken doelgroepen – onderwijs, pluimveehouders en periferie – de vertaalslag kunnen maken.”

Je zei net dat het onderwijs moet bezuinigen. Is er dan wel geld?

„Als LNV onderzoek financiert, dan is er altijd een bepaald percentage geld beschikbaar, 5 à 10 procent, voor kennisoverdracht. Het geld is er dus wel. Maar we

moeten naast de leerlingen ook de onderzoekers leren hoe ze kennis effectief kunnen overdragen. Dat hoeven niet alle onderzoekers te doen. Sommigen zijn daar meer voor in dan anderen. Dat kan trouwens binnen één loopbaan wisselen. Soms heb je wat meer de behoefte om je op te sluiten om met je onderzoek aan de gang te gaan en in een andere periode kun je er plezier aan beleven om zaken aan een breder publiek kenbaar te maken. Als het maar gebeurt en structureel gebeurt. Wetenschappers zouden zich bijvoorbeeld best wat meer bewust mogen worden van het belang van kennisoverdracht. Nu levert vooral het praktijkonderzoek de inleiders voor bijeenkomsten van studieclubs. Verder heb je de door de productschappen gefinancierde themadagen, zoals de themadag 'leg'. Er gebeurt dus wel wat en het besef is er ook. Er moet alleen meer structuur in aangebracht worden.”

We hebben het nu over de achterliggende oorzaken gehad. Maar dat speelt al jaren. Wat was de directe aanleiding

10

voor de start van het project Kennisdoorstroom?

„Een van de aanleidingen was dat er een noodkreet kwam van de kant van het onderwijs. Ieder jaar bleken er minder mensen te zijn die voor het pluimveeonderwijs kozen. Die ontwikkeling deed zich het sterkst gelden bij het hoger beroepsonderwijs. De tweede aanleiding was dat het bedrijfsleven naar eigen zeggen onvoldoende goed opgeleide mensen kan recruterend uit het pluimveeonderwijs. En de derde was dat we het blijkbaar toch niet helemaal goed deden. De reguliere cursussen als die van PTC+ in Barneveld, bijvoorbeeld 'pluimveehuisvesting leghennen', trokken te weinig mensen. Ook die van het praktijkonderzoek, 'alternatieve huisvesting leghennen', liep niet. Terwijl de cursus van Lohmann samen met Pluimveehouderij wel liep. Dat komt waarschijnlijk omdat in het laatste geval specifiek de doelgroep werd benaderd."

Zijn er nog redenen te bedenken waardoor jullie je plannen mogelijk niet kunnen realiseren?

„Het bedrijfsleven stelt zich soms wantrouwend op. Mensen die van de scholen komen zouden ze niet kunnen gebruiken. Dat werkt belemmerend. Een andere hobbel zou kunnen zijn dat de projectdeelnemers het idee krijgen dat ze zich als concurrenten moeten gaan opstellen. Het gevolg kan zijn dat men zich minder open opstelt. Ook dat is een risicofactor. Maar ik ben er ook weer niet zo bang voor. In de pluimveesector hebben we elkaar momenteel hard nodig. Het is een complexe, geavanceerde en technisch goed ontwikkelde sector. Goed pluimveeonderwijs is daarbij van eminent belang. Je kunt bij onderwijs denken aan stallenbouw, stalinrichting, informatie over fokbedrijven en broedmachinefabrikanten, maar zeker ook aan ketengericht werken en markt en ondernemerschap. Nederland als kennisland heeft wereldwijd altijd veel bijgedragen aan de ontwikkeling van systemen en apparatuur voor de pluimveesector."

Wat gaat er nu verder gebeuren en wat gaat het voortouw nemen?

„Wie is in de positie om het voortouw te nemen? Ik denk dat we eerst moeten proberen om de zaken helder te krijgen en dan om de geschikte mensen voor bepaalde taken te vinden. Ik zou het heel fijn vinden als de belangenorganisaties als de NOP, met al haar kringen, Nepluvi en Anevei een rol in dezen zouden willen vervullen.

Dr. Ferry Leenstra: „Het is een complexe, geavanceerde en technisch goed ontwikkelde sector. Goed pluimveeonderwijs is daarbij van eminent belang" (foto: Rob ter Haar)

Zij staan tenslotte gezamenlijk voor de ontwikkelingen in de pluimveesector. Het is belangrijk als ze achter ons project gaan staan, als ze ons steunen met communicatie of op welke manier dan ook."

Wie gaat betalen?

„Er is geld te vinden. We moeten het alleen wat slimmer inzetten. We moeten beseffen dat we in Nederland gezamenlijk heel veel hebben en dat wij – beter dan iemand anders – ons eigen pluimveeonderwijs en systeem van kennisontwikkeling kunnen opzetten. Maar er moet steun komen op een breed front. Dat brede front proberen we nu te ontwikkelen. Want we hebben natuurlijk ASG, Faculteit Diergeneeskunde, PTC+, de HBO-opleidingen en de AOC's en 'stimulerende mensen' uit het bedrijfsleven als Van Faassen van Lohmann, Boerjan van Pas Reform – die inmiddels eigen cursussen geven – en teamleider pluimveehouderij Kees van Ooijen van Rijnvallei, om maar een paar namen te noemen. Zij geven aan graag met het onderwijs en onderzoek samen te werken, maar dan moet

het wel passend en bruikbaar zijn; zo niet dan gaan ze zelf aan de slag."

Hangt zo'n dreigement als een zwaard van Damocles boven jullie hoofd?

„Dat is misschien wat overdreven gesteld, maar het zijn wel factoren die het denkproces versnellen. We moeten gebruikmaken van de kennis die we gezamenlijk bezitten en zorgen dat ieder juist dat doet waar hij of zij goed in is en dat op elkaar afstemmen. Zo is er bij PTC+, de vroegere praktijkschool, van oudsher veel kennis over varkens, pluimvee en mengvoer, waar nu nieuw elan in zit met Gert Jan Schop als programmamanager. Ik denk dat het bij PTC+ zou passen om het gezamenlijke pluimveeonderwijs een eigen plek te geven. Het onderwijs beschikt over de didactische methoden. Het bedrijfsleven, de Gezondheidsdienst, de Faculteit Diergeneeskunde en Wageningen UR over de kennis. Het is belangrijk om die kennis uit te wisselen en als het onderwijs iets met die kennis doet, moet er door het bedrijfsleven feedback worden gegeven of dat goed gebeurt."

Drs. Henk van Faassen, Lohmann Holland:

‘Eén centrale organisatie’

12

Pluimvee (e) 36 jaargang 2, juli 2006

Drs. Henk van Faassen (Lohmann Holland) heeft recentelijk positief van zich doen spreken als initiatiefnemer van de cursus Management Leghennen in Alternatieve Huisvesting. Deze cursus voorziet in een grote behoefte. Begin maart was de laatste bijeenkomst. „Het is jammer dat het pluimveeonderwijs niet zelf deze behoefte heeft opgepakt. Er is wel met het pluimveeonderwijs gepraat over een vervolg die het reguliere pluimveeonderwijs zou moeten verzorgen, maar de besprekingen hierover gaan zeer stroef. De koppen staan duidelijk nog niet naar één kant!”

Hoe staat het Nederlandse pluimveeonderwijs ervoor?

„We zien dat steeds minder studenten belangstelling hebben voor pluimvee. Het onderwijsaanbod voor deze kleine groep is nu sterk versnipperd, terwijl het bedrijfsleven zit te springen om goede jonge mensen. Daarom moet er zo snel mogelijk goed onderwijs worden aangeboden vanuit één centrale organisatie. Daarbij verdient het de voorkeur theoretisch en praktisch onderwijs goed te combineren.”

Wat is goed onderwijs?

„Bij zowel het onderwijs aan studenten als de bijscholing van volwassenen wordt het steeds belangrijker om vaardigheden te ontwikkelen in plaats van feitenkennis over te brengen. Dat vraagt om een nieuwe manier van leren, waarbij het uitgangspunt de praktijk is. Daarbij is het zinvol om de onderwijsactiviteiten te concentreren rondom thema's en modulair op te bouwen. Dan kunnen zowel studenten als volwassenen deelnemen aan bepaalde modules. Dit verhoogt de efficiëntie en maakt een goede integratie van theorie en praktijk mogelijk. Dat leraren niet altijd kennis hebben van het praktische management van moderne pluimveebedrijven hoeft geen probleem te zijn. Als experts van het bedrijfsleven worden ingeschakeld, wordt in deze behoefte voorzien. Leraren moeten zich vooral richten op een goede wijze van kennisoverdracht. Uitkomsten van onderzoek moeten veel meer worden vertaald in praktisch bruikbare informatie. Het is bij dit onderwijs niet altijd noodzakelijk om verschillende niveaus, van middelbaar tot universitair, te onderscheiden. Sommige onderwerpen, met name de praktische, kunnen prima gecombineerd worden gevolgd door mensen met verschillend niveau.”

Wat kan het bedrijfsleven doen?

„Vele bedrijven in de pluimveesector zijn erg actief met het organiseren van cursussen, intern of voor de klanten. Het gaat vaak om grote budgetten. Als deze bedrijven een deel van de cursussen gezamenlijk zouden kunnen organiseren met een professionele onderwijsinstelling, zou hiervoor veel belangstelling zijn. Maar ook als de onderwijsfaciliteiten door bedrijven kunnen worden gebruikt voor eigen cursussen, verwacht ik hiervoor belangstelling.”

Hoe moet het verder?

„Alles overziende is het vijf voor twaalf voor het pluimveeonderwijs. Zo snel mogelijk dienen alle pluimveeonderwijsactiviteiten te worden gecentraliseerd. Gezien de ligging en de bestaande faciliteiten lijkt Barneveld hiervoor als eerste in aanmerking te komen. Het pluimveeonderwijs moet worden gegeven door leraren die goed passen in de nieuwe aanpak. Een

groep mensen uit het bedrijfsleven, het onderwijs en het onderzoek zou de grote lijnen moeten uitzetten voor het onderwijsprogramma. De centrale onderwijsinstelling zou dienen te bepalen aan welke onderwijsmodules behoefte is en moeten zorgen voor de organisatie. Bedrijven kunnen participeren in onderwijsactiviteiten door experts ter beschikking te stellen of mensen als deelnemer aan te melden. Financiële ondersteuning van het onderwijs door het bedrijfsleven wordt mogelijk als het bedrijfsleven er daadwerkelijk van profiteert. Dit kan ook in de vorm van het gebruik van centrale onderwijsfaciliteiten door het bedrijfsleven. Ook pluimveehouders zijn best bereid te betalen voor goed en vooral praktisch onderwijs. Als het lukt om op deze wijze een nieuwe start te maken met het pluimveeonderwijs, dan is dat goed voor de Nederlandse pluimveesector en goed voor onze internationale reputatie.” <

„Ook pluimveehouders zijn best bereid te betalen voor goed en vooral praktisch onderwijs.”

Uit de hokjes klimmen

„Op 29 april dit jaar heb ik de discussie-middag 'Kennisdorstroom en -circulatie in de pluimveesector' bijgewoond", vertelt dr. Marleen Boerjan (Pas Reform), „deze vond ik zinvol. Opvallend was de sterke inbreng van de drie deelnemers uit het bedrijfsleven. Ik had de indruk dat de deelnemers uit het onderzoek en onderwijsveld moeite hebben met het vinden van manieren om samen te werken. De muren tussen de diverse hokjes lijken nog erg hoog." Boerjan noemt het gelijknamige onderwijsproject een waardevol initiatief. Maar: „Valkuil in dit project is dat men alleen naar de eigen tolo kijkt en vergeet dat er bij het bedrijfsleven ook veel kennis aanwezig is."

Konden de deelnemers aan de discussiemiddag goed door één deur?

„Ze konden best goed overleggen. Probleem is dat deze individuele deelnemers misschien wel zelf een initiatief kunnen nemen, maar dat de diverse bestuurders dan altijd weer vragen: heb je wel geld voor dit project? Een probleem is dat veel geld al vastzit in specifieke projecten en dus niet beschikbaar is voor nieuwe initiatieven. Dus hebben de deelnemers eigenlijk op zo'n discussiemiddag niets concreets te bieden. Dat is jammer."

Kan Nederland zijn positie als kennisland behouden?

„De herkenbaarheid is door de vele reorganisaties volledig verdwenen. Het is mijn ervaring dat de praktijk niet goed meer weet waar ze met hun praktijkvragen terecht kunnen. In het verleden wist men Het Spelders holt te vinden. Iets vergelijkbaars zou in een nieuw jasje terug kunnen komen, maar dan moet wel goed duidelijk zijn welke informatie en adviezen er te koop zijn. Het initiatief Poultry Centre Barneveld, dat Barneveld als pluimvee centrum weer op de kaart wil zetten, kan een begin zijn. Het pluimveeonderzoek is te veel versnipperd en de continuïteit van projecten is niet gewaarborgd. Er zijn nog steeds onderzoeksgroepen (vooral op genetisch gebied) die fantastisch werk doen; deze moeten alle middelen krijgen om verder te kunnen. Het zou een goede zaak zijn als de resultaten van deze onderzoeksgroepen breder beschikbaar worden."

Wat vindt u van het idee van Ferry Leenstra om de NOP bij de ontwikkeling van het pluimveeonderwijs te betrekken?

„Het is mijn ervaring dat de praktijk niet goed meer weet waar ze met hun praktijkvragen terecht kunnen"

„De inbreng van de NOP is goed omdat verwacht mag worden dat deze pluimveehoudersorganisatie een goed overzicht heeft van de praktijkvragen. Ik vind wel dat de onderwijsinstellingen zelf met deze vragen aan slag moeten gaan. De NOP mag zich niet bemoeien met de vorm en inhoud van het onderwijs."

Hoe bevallen de cursussen bij het PTC+ voor jullie klanten in het buitenland?

„Pas Reform Academy huurt waar nodig de faciliteiten van PTC+ in. We hebben hier zeer goede ervaringen mee, omdat het prima aansluit bij wat wij vragen. Dit geldt zowel voor de docenten als voor de faciliteiten (broederij, stallen) in Barneveld."

Waar moet je vooral op letten als je pluimveecursussen organiseert?

„Je moet je doelgroep goed kennen en je moet ervoor zorgen dat de inhoud niet verouderd is. De laatste decennia is er in de pluimveehouderij veel veranderd. Hierover is veel kennis te vinden, vooral in buitenlandse bronnen. Deze kennis moet in de

cursussen worden verwerkt ook al kost dat veel voorbereidingstijd."

Wat vind u van het idee om PTC+ als een soort spin in het web te laten fungeren?

„Een goed idee, maar PTC+ moet nog bewijzen dat het in staat is om de muren af te breken tussen de diverse kennis- en onderwijsinstellingen. Ik hoop dat PTC+ hiervoor de kans krijgt. Ik denk dat met name de praktijkfaciliteiten van PTC+ een grote rol in het onderwijs kunnen spelen."

Of zou een plek dichterbij het bedrijfsleven beter zijn?

„Nee."

Kunt u tot slot een lichtpuntje noemen?

„De zomercursus Professional Poultry Production, waarin kennisinstellingen samenwerken, is een prima initiatief. Misschien kan het bedrijfsleven in de toekomst ook een bijdrage leveren, zodat de studenten kennis kunnen maken met de vragen vanuit het bedrijfsleven."

Kees van Ooijen, Rijnvallei:

‘De ondernemersgeest is er’

Hoe kijkt iemand uit het bedrijfsleven aan tegen de crisis in het pluimveeonderwijs en de pogingen om het weer vlot te trekken? Kees van Ooijen is verkoopleider pluimveehouderij bij Rijnvallei Diervoeder bv. Als vertegenwoordiger van het bedrijfsleven was hij eind april op de discussiemiddag 'Kennisdorstroom en -circulatie in de pluimveesector'. Hij acht het een positieve zaak dat het gelijknamige project ten behoeve van de pluimveehouderij wordt opgestart. Hij meent dat de eerste signalen van het nieuwe project positief zijn. „Maar hoe een en ander gestalte gaat krijgen weet ik nog niet. Wellicht wordt dat op een volgende bijeenkomst duidelijk”, zegt hij. Van Ooijen zou in ieder geval nu nog niet weten hoe het anders en beter zou kunnen.

Wat valt te doen aan de oorzaken die aan het huidige gebrekkige functioneren van het pluimveeonderwijs ten grondslag liggen? Ik denk dan aan de krimp van de sector, te weinig overleg tussen bedrijfsleven en onderwijs en de bezuinigingen van de overheid.

Van Ooijen: „De grootte van de pluimveesector is natuurlijk moeilijk te beïnvloeden. Het overleg tussen bedrijfsleven en onderwijs wordt op deze manier weer opgestart en dat is positief. Het is natuurlijk goed als de overheid bijdraagt aan het onderwijs in een belangrijke bedrijfstak als de pluimveehouderij.”

Kan Nederland zijn positie als kennisland behouden?

„Om kennisland te blijven dient er in de eerste plaats een goed renderende primaire sector te zijn en te blijven. De ondernemersgeest in de pluimveehouderij en de onderwijs- en onderzoeksstructuur zijn aanwezig om de positie als kennisland te houden.”

Wat vind je van het idee van Ferry Leenstra om de NOP bij de ontwikkeling van het pluimveeonderwijs te betrekken?

„Ik acht dat een goed plan. Hoe breder de sector betrokken is, des te meer kans op succes. Zeker dient de primaire sector erbij betrokken te zijn.”

Veel initiatieven om cursussen te organiseren slagen niet, maar de cursus Management leghennen in alternatieve systemen van Lohmann wél. Hoe kan dat?

„Het gaat hier om een goed programma dat op een goede manier is bekendgemaakt, Lohmann heeft een lage drempel gecreëerd voor deelname aan de cursus en de cursus was niet duur.”

Wat vind je van het PTC+ als een soort spin in het web?

„Programmamanager Gert Jan Schop van PTC+ heeft in de bijeenkomst van eind

april de handdoek opgepakt. Ik denk dat het een goede partij is.”

Of was een andere plek, dichterbij het bedrijfsleven, beter geweest?

„Het bedrijfsleven heeft natuurlijk minder ervaring met het organiseren van onderwijs. Als het overleg blijft, is de combinatie bedrijfsleven, onderzoek en onderwijs een uitstekend drieluik.”

„Om kennisland te blijven dient er in de eerste plaats een goed renderende primaire sector te zijn en te blijven”

Maatwerk leveren

De praktijkopleidingen van Praktijkschool Barneveld (voorloper van PTC+) waren vermaard. Maar de tijden zijn veranderd. En PTC+ verandert nu snel mee. Het wil een schakel zijn tussen onderzoek en bedrijfsleven

„Er is een verminderde belangstelling van studenten specifiek voor pluimvee. Dat kan met het imago van de sector te maken hebben. Maar het heeft ook van doen met overheidsbezuinigingen en de krimp in de sector, waardoor er minder werkgelegenheid is. Bij daling van het aantal leerlingen zijn er ook minder opleidingsmogelijkheden. Er zijn opleidingen verdwenen.” Zo melden senior trainer Gerrit van der Linde (43) en programmamanager Gert Jan Schop (41) van PTC+ in Barneveld. Toch weten beiden dat er anderzijds behoefte is aan gekwalificeerde mensen. Ze hopen met nieuw onderwijsbeleid op termijn goed in te kunnen spelen op vragen uit het bedrijfsleven. Dat is hard nodig. De aansluiting van het onderwijs op de behoeften van het bedrijfsleven verloopt in deze tijd niet goed. Wat zijn de antwoorden van het onderwijs op deze situatie? De voormalige praktijkopleidingen zijn voor een deel vervangen. Het is nog wel mogelijk om een opleiding als kaderfunctionaris Pluimveehouderij te volgen, als onderdeel van de AOC-opleiding. Ook afstandsonderwijs kan via het AOC. Daarnaast is het mogelijk om scholing te krijgen tijdens de eerste baan in de pluimveesector. Er zijn daarvan diverse voorbeelden te noemen. Vaak gaat het om thema's: klimaat, voer maken, gezondheid. Die opleidingen tijdens de carrière doet men overigens al. Er is nu ook een commerciële pluimveeopleiding in ontwikkeling. De heren benadrukken de internationale betekenis van de pluimveekennis. „Mensen uit Afrika en Zuidoost-Azië komen naar Barneveld voor een pluimveeopleiding. Ook voeren we ter plaatse trainingen uit.

PTC+ staat voor Praktijkleren in de Groene Sectoren. Er zijn zes programma's en vijf vestigingen: Pluimvee, Varkens en Diervoerders (Barneveld), Dierverzorging en Paardenhouderij (Barneveld, Oenkerk en Horst), Techniek (Ede), Akkerbouw en veehouderijtechniek (Dronten), Rundveehouderij en Plattelandsontwikkeling (Oenkerk en Horst), Retail en Communicatie (Ede) en Tuinbouw (Ede). Er zijn 200 trainers in dienst en 30.000 cursisten per jaar.<

Programmamanager Gert Jan Schop (l) en senior trainer Gerrit van der Linde passen het PTC+-programma aan deze tijd aan: „Kennis is toch ook de voedingsbodem voor onze eigen pluimveesector” (foto: Ruben Schipper)

Zo zijn eind juni twee van onze trainers naar Oeganda gegaan om ter plekke mensen bij te scholen. De krimp van de pluimveesector in ons land kan tot gevolg hebben dat we die kennis niet meer kunnen waarborgen. Dat is ons probleem, maar ook bijvoorbeeld voor Wageningen UR. Ook daar neemt de belangstelling voor pluimveeonderzoek af. Dit mondt erin uit dat we op termijn de mensen moeten teleurstellen, omdat we het embleem van pluimveekennisland niet langer verdienen.” Schop en Van der Linde voegen eraan toe: „Het heeft ook zijn weerslag op onze eigen boeren. Kennis is toch ook de voedingsbodem voor onze eigen pluimveesector.”

Snel en flexibel

De bedoeling van de nieuwe opzet van het pluimveeonderwijs is om een antwoord te creëren op iedere vraag met een cursus-aanbod op maat. Het bedrijfsleven op zijn beurt blijkt bereid een fonds in het leven te roepen waaraan zo'n 25 bedrijven deelnemen. Er is inmiddels een platform opge-

richt van deze bedrijven. Werknemers die na de HAS of na het AOC een baan bij het pluimveebedrijfsleven aannemen, maar die nog onvoldoende van pluimvee weten, kunnen terecht bij het PTC+. Voor een opleiding aan het begin van je baan. „Het platform komt drie of vier keer per jaar bij elkaar, zodat we snel en flexibel kunnen inspelen op nieuwe ontwikkelingen.” Zo heeft men voor Pas Reform een vast programma voor nieuwe buitenlandse klanten van deze broedmachineproducent. Mensen die in het buitenland met aangeschafte broedmachines gaan werken, kunnen in Barneveld leren wat de belangrijkste vaardigheden zijn in een moderne broederij. „Als Pas Reform broedmachines verkoopt in India of Rusland komen per keer zo'n zes tot acht mensen hier praktijktrainingen volgen”, vertelt Van der Linde. Het bedrijfsleven stelt zich dus actief op, maar Schop en Van der Linde benadrukken dat de overheid ook een nadrukkelijke rol heeft. „Zij moet de kenniseconomie stimuleren, ook voor de pluimveesector” <

‘Nieuw leven inblazen’

Een zomercursus die weer zonnigheid moet brengen in het pluimveeonderwijs. Dankzij samenwerking tussen onderwijsinstellingen gaat het dit jaar van start

16

Pluimvee 2011, 36 jaargang 2 (4 juli 2011)

Ir. Petra Lenskens (ASG) geeft een voorbeeld van hoe het volgens haar nu werkt op de scholen. „Stel je bent geïnteresseerd in de pluimveesector”, zegt ze, „maar je moet samen met enkele andere studenten een business plan voor een bedrijf opstellen. Die andere studenten zijn geïnteresseerd in andere sectoren, zeg maar varkens of rundvee. Dan wordt het toch vaak de stem van de meerderheid, dus varkens of koeien. Je legt je daar als pluimveegeïnteresseerde maar bij neer. Dat is jammer, maar zo gaat het wel vaak in de praktijk. Individuele onderwijsinstellingen hebben nu te weinig pluimveestudenten om zelf een volledige pluimveeopleiding te geven.” Samenwerking tussen de onderwijsinstellingen is nodig om pluimveeonderwijs in Nederland op een hoog niveau te houden. Lenskens (ASG) is projectleidster van de zomercursus ‘Professional Poultry Production’, die het pluimveeonderwijs in ons land bij elkaar moet brengen. „Nu is de cursus, dit keer van 22 augustus tot 2 september, nog een pilot voor het reguliere onderwijs, in de toekomst wordt het ook toegankelijk voor het bedrijfsleven. Het bedrijfsleven komt dit jaar alleen aan de beurt bij onvoldoende animo van de kant van het onderwijs”, vertelt Lenskens. „We denken echter dat we wel voldoende studenten halen. Alle deelnemende scholen staan garant voor een paar leerlingen. Dus dat moet wel lukken.”

Werken aan een casus

Lenskens is samen met de betrokken onderwijsinstellingen al maanden bezig met het maken van het programma, daarbij wordt wel nadrukkelijk het bedrijfsleven betrokken. De volgende opleidingen doen mee: de HAS in Den Bosch, Dronten en Deventer, Wageningen Business School, WUR-departement Dierwetenschappen, de Faculteit Diergeneeskunde, PTC+ en ASG. Daarnaast is er afstemming met onder meer PVE, NOP, LTO, Nepluvi en Pluimvee Centrum Barneveld.

De zomercursus behandelt vijf thema's: ketens, voer, welzijn, voedselveiligheid & diergezondheid en economie. De vijf topics worden theoretisch en praktisch benaderd. Er komen lezingen, practica en bedrijfsbe-

Ir. Petra Lenskens (ASG), projectleidster van de zomercursus 'Professional Poultry Production': „Je kunt in principe een hele studiegids met pluimveevakken vullen. Dat is op den duur ook de bedoeling” (foto: Optima foto)

zoeken. De deelnemers werken aan een casus, waarbij onder meer onderdelen van een bedrijfsplan met een toekomststrategie worden uitgewerkt. De leerlingen worden bij de casus onderverdeeld in de sectoren waarin ze werkzaam (willen) zijn, bijvoorbeeld leg, vlees of vermeerdering. Dat laatste wil overigens niet zeggen dat tijdens de cursus niet voor alle leerlingen alle kanten van de pluimveesector aan bod komen. Alleen de casus wordt wel heel persoonlijk ingevuld.

‘Dit is een aanzet’

De reden achter het organiseren van de zomercursus is dat er steeds minder mensen komen die pluimvee als belangrijkste tak in hun studie kiezen. De bedoeling van de zomercursus is om mensen te stimule-

ren en te enthousiasmeren voor de pluimveesector zodat ze hun vakkenpakket daarop toespitsen. Lenskens noemt het een eerste stap op weg naar een nieuwe start voor het pluimveeonderwijs. „Deze keer beweegt het niveau waarop de onderwerpen worden behandeld zich tussen wo- en hbo-niveau. Maar de vakken kunnen ook heel goed op een ander niveau worden gegeven. We proberen de cursus ook een beetje op maat te maken.” Daarbij kunnen ook andere onderwerpen aan bod komen. „Je kunt in principe een hele studiegids met pluimveevakken vullen. Dat is op den duur ook de bedoeling”, vertelt Lenskens. „Dit is een aanzet. We willen de cursus op termijn flink uitbreiden. Op die manier hopen we het pluimveeonderwijs nieuw leven in te blazen.” <